

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки
(інститут)

Фінансово-економічний факультет
(факультет)

Кафедра **економічного аналізу та фінансів**
(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
магістра

студентки **Гарус Ірини Дмитрівни**

(ПІБ)

академічної групи **072М-21-1 (денна форма навчання)**

(шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми **«Фінанси, банківська справа та страхування»**

(офіційна назва)

на тему **«Управління кредитною політикою банку (на прикладі АТ «АКБ
«КОНКОРД»**

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтингово ю	інституційно ю	
Кваліфікаційної роботи	Штефан Н.М.			
Рецензент				
Нормоконтролер				

Дніпро
2022

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувачка

кафедри

економічного аналізу та фінансів

(повна назва)

Букреєва Д.С.

(підпис) (прізвище, ініціали)

«26» вересня 2022 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістра**

студентці Гарус І.Д. академічної групи 072м-21-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему «Управління кредитною політикою банку (на прикладі АТ «АКБ «КОНКОРД»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 24 жовтня 2022р. № 1169-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Вступ	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	26.09.2022 – 29.09.2022
Розділ 1	Теоретико-методологічні засади управління кредитною політикою комерційних банків	29.09.2022 – 12.10.2022
Розділ 2	Аналіз управління кредитною політикою АТ «АКБ «КОНКОРД»	13.10.2022 – 27.10.2022
Розділ 3	Удосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «КОНКОРД»	28.10.2022 – 15.11.2022
Розділ 4	Ефективність запропонованих заходів з удосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «КОНКОРД»	16.11.2022 – 30.11.2022
Висновки	Висновки	01.12.2022 – 04.12.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	05.12.2022 – 11.12.2022

Завдання видано

_____ (підпис керівниці)

Штефан Н.М.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 26.09.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 19.12.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студентки)

І.Д. Гарус

(прізвище,

ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гарус І.Д. Управління кредитною політикою банку (на прикладі АТ «АКБ «КОНКОРД»). – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»). – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022.

Робота присвячена вивченню теоретичних, методичних та практичних проблем управління кредитною політикою комерційних банків. Розглянуто сутність управління кредитною політикою комерційних банків, зроблено висновки щодо концептуальних особливостей удосконалення управління кредитною політикою комерційних банків.

Запропоновано адаптивну систему формування кредитної політики, яка передбачає створення ефективної команди функціональних підрозділів банку, координація роботи яких повинна забезпечити оперативну реакцію на зміну факторів.

Одержані результати кваліфікаційного дослідження можуть бути використані АТ «АКБ «КОНКОРД» для підвищення фінансових результатів своєї діяльності.

ANNOTATION

Management of the bank's credit policy (in teams of AKB CONKORD JSC). -
Qualification work on manuscript rights.

Master's qualification work on specialty 072 "Finance, banking and insurance"
(OP "Finance, banking and insurance"). – NTU "Dniprovska Polytechnic", Dnipro,
2022.

The work is devoted to the study of theoretical, methodical and practical
problems of credit policy management of commercial banks. The essence of the credit
policy management of commercial banks is considered, conclusions are made
regarding the conceptual features of improving the credit policy management of
commercial banks.

An adaptive system of credit policy formation is proposed, which provides for
the creation of an effective team of functional divisions of the bank, the coordination
of whose work should ensure an operational response to changing factors.

The obtained results of the qualification study can be used by AKB CONKORD
JSC to improve the financial results of its activities.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	10
1.1. Поняття та сутність кредитної політики банку	10
1.2. Основні принципи формування кредитної політики	19
1.3. Кредитні ризики комерційного банку	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	39
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «АКБ «КОНКОРД»	41
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «АКБ «Конкорд»	41
2.2. Аналіз фінансового стану АТ АКБ «Конкорд»	47
2.3. Аналіз кредитної політики АТ АКБ «Конкорд»	54
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	67
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «АКБ «КОНКОРД»	69
3.1. Проблеми та перспективи кредитної політики комерційних банків України	69
3.2. Управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»	74
3.3. Удосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»	80
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	90
РОЗДІЛ 4. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАПРОПОНОВАНИХ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «АКБ «КОНКОРД»	92
4.1. Основні напрями щодо удосконалення процесу управління кредитною політикою в АТ «АКБ «Конкорд»	92
4.2. Економічна ефективність від запропонованих заходів	95
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4	98
ВИСНОВКИ	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105

ВСТУП

Актуальність теми. Банкам доводиться виявляти дедалі більшу винахідливість у сфері розробки нових методів кредитування, залучення найбільшої кількості клієнтів. Тим часом у гонитві за клієнтами необхідно також приділяти увагу та стану простроченої заборгованості позичальників банку. Адже на стан кредитного портфеля впливає не лише кількість виданих кредитів та сума термінової заборгованості, а й динаміка простроченої заборгованості.

Важливість дослідження проблем формування кредитної політики комерційного банку пов'язана з серйозним її впливом на стійкість функціонування та результати діяльності банку. Недосконала кредитна політика або її відсутність ведуть кредитну організацію до серйозних фінансових втрат та банкрутства. Навпаки, ефективна кредитна політика сприяє підвищенню якості активів, їх прибутковості та забезпечення у результаті позитивного фінансового результату.

Таким чином, комплексна розробка теоретичних та практичних питань формування та реалізації кредитної політики комерційного банку є важливою банківською проблемою, вирішення якої дозволить забезпечити впровадження системи комплексного банківського обслуговування, адекватної сучасній економічній ситуації в Україні, створити механізм для гармонізації цієї системи з міжнародно-визнаною практикою обслуговування, а також суттєво підвищити його якість. У зв'язку з цим тема випускної кваліфікаційної роботи є дуже актуальною.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження проблем та шляхів удосконалення кредитної політики комерційного банку. Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- розкрити сутність кредитної політики комерційного банку, функції, види, цілі, принципи та роль;
- виявити фактори, що визначають формування кредитної політики комерційного банку;

- дати організаційно-економічну характеристику банку;
- проаналізувати показники кредитного портфеля комерційного банку;
- визначити особливості кредитної політики комерційного банку;
- виявити проблеми та запропонувати шляхи вдосконалення кредитної політики АТ «АКБ «КОНКОРД».

Об'єкт дослідження – процес управління кредитною політикою комерційних банків.

Предмет дослідження виступає сукупність теоретичних та практичних аспектів управління кредитною політикою комерційних банків.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: метод опису, методи аналізу та синтезу, метод індукції та дедукції, графічний метод, системний підхід до об'єкта дослідження.

Інформаційною базою є закони України, законодавчі та нормативні документи з питань управління кредитною політикою комерційних банків, наукові праці українських і закордонних фахівців в галузі управління кредитною політикою, ряд підручників та навчальних посібників, періодичні публікації, фінансова звітність АТ «АКБ «КОНКОРД».

Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні теоретичних та практичних аспектів управління кредитною політикою комерційних банків, а також в розробці заходів щодо її вдосконалення. Зокрема було проаналізовано управління кредитною політикою комерційних банків України в цілому та АТ «АКБ «КОНКОРД», запропоновано структурно-логічну схему управління ризик-орієнтованою кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд як інструмент її вдосконалення, а також розроблено математичну модель оптимальної структури кредитного портфеля.

Прикладна цінність роботи полягає в тому що впровадження розробок у виробництво сприятиме удосконаленню управління кредитною політикою комерційних банків. Зокрема, АТ «АКБ «КОНКОРД» розглянуло та прийняло

пропозиції щодо вдосконалення управління кредитною політикою комерційних банків.

Апробація результатів дослідження і публікації. Основні теоретичні та практичні положення кваліфікаційної роботи опубліковано: Штефан Н.М., Гарус І.Д. Удосконалення механізмів розвитку фінансового ринку в умовах розвитку фінансових технологій віртуалізації та діджиталізації. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. №2

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, та списку використаної літератури із 89 найменувань. Робота викладена 104 сторінках, містить 23 таблиці, 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Поняття та сутність кредитної політики банку

Суть кредитної політики банку – це захищеність, надійність та прибутковість кредитних операцій, зведення ризику до мінімальної кількості. На сьогодні банк визначає політику надання позичок клієнтам, регулює склад та обсяг свого кредитного портфеля, а також виявляє обставини, за яких доцільно надавати кредит тим чи іншим клієнтам.

Існують різні трактування поняття «кредитна політика», серед яких ми виділимо такі:

- 1) кредитна політика є складовою економічної політики банку, комплекс заходів у кредитуванні народного господарства;
- 2) кредитна політика виражає сукупність чинників, документів, і дій, які визначають розвиток банку сфері кредитування своїх клієнтів;
- 3) кредитна політика виступає методом виконання послідовно взаємозалежних процесів банку сфері кредитування;
- 4) кредитна політика – це сукупність пасивних та активних банківських операцій, які розглядаються на конкретну перспективу та забезпечують банку досягнення поставленої мети, а також вирішують завдання оптимального розподілу кредитних ресурсів.

Під кредитною політикою комерційного банку прийнято розуміти програму та спрямування кредитної організації для надання позик як фізичним, так і юридичним особам [34]. В її основі знаходиться співвідношення ризику-прибутковості операцій [25, 43, 86, 56]. Але насамперед кредитна політика комерційного банку визначає завдання та пріоритети кредитної діяльності комерційного банку, кошти та методи їх реалізації, а також принципи та порядок

організації кредитного процесу [60]. Кредитна політика створює основу кредитної діяльності банку, що базується на системі документів, що регламентують процес кредитування.

Кредитна політика комерційного банку зобов'язана відображати цілі кредитування, містити правила реалізації конкретних цілей, а також містити методологічне забезпечення реалізації кредитної політики [47]. У комерційному банку розробкою та вдосконаленням кредитної політики найчастіше займається найвище керівництво банку, до нього можна віднести президента банку, віцепрезидентів та кредитний комітет. Вони формують основні напрямки кредитної діяльності, а саме [88]:

1) формування об'єктивних стандартів та критеріїв, якими зобов'язані керуватися працівники банку

2) розробляються основні дії для осіб, які приймають стратегічні рішення у сфері кредитування

3) розробляються стандарти для роботи служб внутрішнього та зовнішнього аудиту комерційного банку з метою контролю за якістю кредитних послуг.

Зазвичай кредитна політика для юридичних та фізичних осіб різниться, оскільки кредитна політика при роботі з юридичними особами спрямована насамперед на довгострокову співпрацю, при роботі з фізичними особами банк розробляє різні кредитні продукти [41].

Для юридичних пред'являються такі вимоги: 1) прозорість схем отримання доходу; 2) успішний та стійкий діючий бізнес; 3) наявність власного капіталу; 4) особиста кредитна історія керівника та його репутація.

Для фізичних осіб пред'являються подібні вимоги, тільки замість успішності бізнесу найчастіше вимагають характеристику з місця роботи [17].

Оскільки під час роботи з фізичними особами банк орієнтується на кредитну політику, він розробляє найбільш затребувані для споживача кредитні продукти [73]. На рис. 1.1. показано основні кредитні продукти, актуальні на території України.

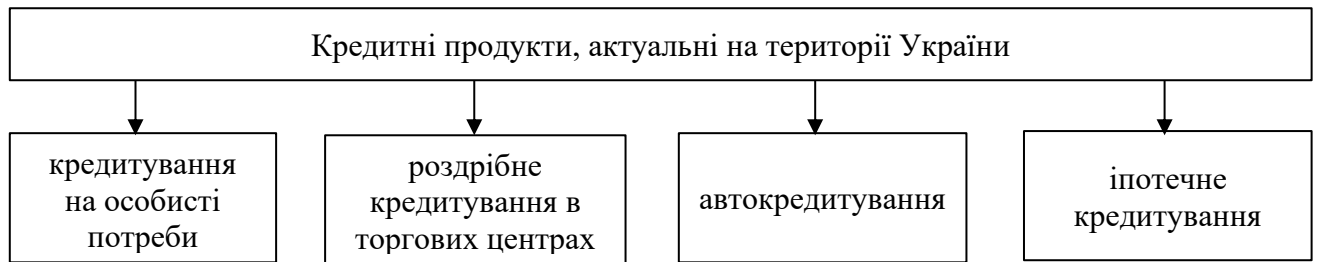


Рис. 1.1 - Кредитні продукти, актуальні на території України

Крім розробки напрямів кредитування фізичних та юридичних осіб сутність кредитної політики комерційного банку проявляється у її функціях [14]. Ці функції можна розбити на групи:

- 1) загальні функції, це функції притаманні різним елементам банківської політики
- 2) специфічні функції, що відрізняють кредитну політику від інших елементів банківської політики

До загальних функцій кредитної політики комерційного банку можна віднести комерційну, стимулюючу та контрольну функції [65].

Під комерційною функцією кредитної політики комерційного банку слід розуміти отримання прибутку від проведення різних операцій, у тому числі й кредитної.

Стимулююча функція передбачає стимулювання до накопичення та раціонального використання вільних коштів у банку. Тобто клієнта банку просять утриматися від використання вільних коштів на певний термін, надаючи на заміну можливість отримати додаткові доходи на кошти, поміщені в банк [19]. Для банку стимулююча функція кредитної політики виражена в тому, що банк прагне залучити найдешевші ресурси на ринку на тривалий період і розмістити їх з максимальною для себе вигодою.

Під контрольною функцією комерційного кредитного банку слід розуміти, що всі залучення та використання кредитних коштів банками та їх клієнтами

будуть використовуватися з урахуванням пріоритетів, визначених у кредитній політиці конкретного банку [57].

Також існує ще одна функція кредитної політики комерційного банку, вона відноситься до другої умовної групи функцій і зветься специфічна функція. Її суть полягає в тому, щоб оптимізувати кредитний процес [12]. Діяльність цієї функції спрямовано досягнення мети банківської політики комерційного банку.

Для того щоб розробити кредитну політику комерційного банку необхідно брати до уваги низку факторів, які можна виділити у дві групи: мікрофактори та макрофактори [79].

Мікрофактори це фактори, впливаючи на які комерційний банк може в тій чи іншій мірі впливати на свою кредитну політику, тобто це фактори, які знаходяться під контролем комерційного банку [50]. До них можна віднести кваліфікацію персоналу, рівень процентної ставки, готовність персоналу до роботи з різними категоріями позичальників, управління кредитним портфелем, управління кредитним ризиком, забезпеченість необхідними робочими та інформаційними матеріалами, розробка внутрішньобанківських нормативних документів з кредитування тощо .

До макрофакторів ставляться чинники куди комерційний банк неспроможна вплинути. До цієї групи факторів можна віднести макроекономічну ситуацію в країні, економічні особливості регіону в якому банк надає свої послуги, стан грошового ринку країни, обмеження встановлені законодавством щодо кредитних операцій, що проводяться.

Визначення цілей та положень кредитної політики в нашій країні викликає низку питань, на які досі немає однозначної відповіді. Для більшості комерційних банків, що діють на території України, нерідко визначення цілей та завдань відбувається формально, тобто нерідко основні цілі у сфері кредитування формуються без оцінки стратегічних завдань банку, а також не проводячи дослідження ринку [22]. Але як показує практика, банк, який не замислюється про перспективи розвитку і орієнтується лише на поточні тенденції, не може розвиватися адекватно в умовах економічної ситуації, що

змінюється. Під час розробки кредитної політики комерційний банк повинен орієнтуватися на вирішення таких цілей:

- 1) створювати активи високої якості та забезпечити постійний цільовий рівень прибутковості шляхом зменшення характеристик кредитного ризику
- 2) створити високопрофесійний колектив працівників, який забезпечить високу якість кредитного портфеля
- 3) сприяти подальшому розвитку довгострокових відносин із клієнтами, які приносять дохід.

При розробці кредитної політики банк прагне одержати максимальний прибуток, при цьому знизивши свої ризики до мінімуму [9]. Виходячи з наявних у банку ресурсів, він може визначити завдання зі створення кредитної політики. А саме, банк має право визначити напрямок кредитування, технологію виконання кредитних операцій та контролювати процес їх виконання [10].

Комерційні банки здійснюють кредитні угоди відповідно до встановленої кредитної політикою, під якою передбачається функціонування банку як кредитора, який здійснює розміщення позичкового капіталу своїх і громадських інтересах.

Відповідно, кредитна політика банку - сукупність норм та вектор руху кредитної організації у сфері надання позичок юридичним та фізичним особам. Базується кредитна політика на прийнятному для фінансової установи співвідношенні ризику-прибутковості операцій [1].

До елементів кредитної політики відносять:

- 1) ключова мета проведення кредитної політики комерційних банків - отримання найбільшого прибутку за мінімального рівня ризику. Завдання кредитної політики характеризуються вужчими акцентами: вони можуть бути пов'язані з удосконаленням структури банківських кредитів, необхідністю прискорення їх оборотності та збільшення частки забезпечених кредитів та інше;
- 2) напрямки кредитування, впливають з мети кредитної політики, забезпечує її реалізацію і є частиною стратегії банку;

3) технології здійснення кредитування. Комерційні банки не мають права порушувати конкретні правила, допускати вільні відхилення стосовно економічних чи юридичних норм, оскільки це може призвести до негативних наслідків;

4) банківський облік та контроль при кредитуванні.

Усі елементи кредитної політики украї пов'язані між собою. Порушення одного з них безсумнівно веде до труднощів чи збитків від кредитної діяльності.

При співпраці з малим бізнесом та індивідуальними підприємцями беруться до уваги особистість керівника, його репутація та кредитна історія.

Базуючись на кредитній політиці, працівники комерційних банків вибудовують своє спілкування з роздрібними клієнтами і обирають ту чи іншу модель скорингу. Крім того, відповідно до кредитної політики банк може ставити акцент на таких сегментах, як: надання роздрібних кредитів у торгових мережах (POS - кредитування), автокредитування при співпраці з дилерами, іпотечне кредитування та інше [3].

Кредитна політика комерційних банків відображає вимоги до позичальників: вік, мінімальний стаж роботи, рівень доходу та ін. визначає ставки відсотка, що відображають ризик того чи іншого позичальника, причому кредитна політика різних комерційних банків може помітно відрізнятись: деякі фінансові організації орієнтуються переважно на кредитування у точках. Відсоткові ставки за цими позиками вищі, але і комерційних банків беруть на себе більш високі ризики. Багато кредитні організації, навпаки, здебільшого взаємодіють із клієнтами з великими залишками за рахунками (наприклад, дочірні банки іноземних банків) [22]. Основні види кредитної політики комерційних банків відображена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Види кредитної політики комерційних банків

Ознака	Класифікація
за суб'єктом кредитних відносин	- спрямована на взаємодію із юридичними особами - щодо співпраці з населенням (фіз. особами)

за формою кредиту	- з надання споживчого кредиту, - з держ. кредиту, з іпотечного кредиту - з банківського кредиту - з міжнародного кредиту
за термінами	- щодо короткострокового кредитування - щодо довгострокового кредитування
за рівнем ризику	- агресивна - консервативна - помірна
за цілями	- з надання цільових позичок - з надання нецільових позичок
за типом ринку	- на грошовому ринку - на фінансовому ринку - на ринку капіталів
за географією	- на місцевому рівні - на регіональному рівні - на національному рівні - на міжнародному рівні
за галузевою спрямованістю	- кредитування промислових підприємств - торгових організацій - будівельних організацій - транспортних підприємств - сільськогосподарських організацій та ін.
за забезпеченістю	- надання забезпечених позик - незабезпечених позик
за вартістю кредиту	- з надання стандартних позик, - пільгових позик, - проблемних позик (при підвищених відсотках)
за методами кредитування	- при кредитуванні за залишком, - при кредитуванні за оборотом

Консервативний тип кредитної політики має на меті мінімізацію кредитного ризику. Акцентуючись на такому типі, банк не орієнтований на високі доходи завдяки суттєвому розширенню обсягів кредитного функціонування. Ця кредитна політика передбачає жорсткі методи оцінки кредитоспроможності позичальників; мінімізацію строків та обсягів наданих кредитів; жорсткі умови надання кредиту та зростання його вартості; застосування жорстких заходів у разі ліквідації проблемної заборгованості.

Помірний тип кредитної політики комерційного банку включає типові умови її застосування відповідно до загальноприйнятих у банківській сфері та ґрунтується на середньому рівні кредитного ризику. Агресивний тип кредитної політики націлений на максимізацію прибутку через збільшення обсягів

кредитування, не враховуючи високий рівень кредитного ризику, що супроводжує цю діяльність. Шляхами для реалізації цієї політики є: кредитування найбільш ризикових категорій позичальників, підвищення термінів та сум надання кредитів, зменшення вартості кредитів до мінімального рівня, надання позичальникам права пролонгації кредиту [51].

Функції кредитної політики можна назвати дві групи:

- загальні, що характеризують різні складові банківської політики,
- специфічні, диференціюють кредитну політику з інших її аспектів.

До загальних функцій відносяться: комерційна функція (отримання банком прибутку від здійснення кредитних розрахункових, платіжних та ін. операцій), стимулююча та контрольна.

Стимулююча функція передбачає, що кредитна політика, характеризує об'єктивні потреби держави, банку, населення, стимулює направлення тимчасово вільних коштів у банки та їх ефективне застосування. Контрольна функція полягає в тому, що кредитної політики дає можливість контролювати процес залучення та використання кредитних ресурсів банками та їх позичальниками відповідно до пріоритетів, відображених у кредитній політиці певного банку.

Але, з іншого боку, як специфічна функція кредитна політика виконує одну, дуже важливу функцію - оптимізація кредитного процесу.

Кредитна політика перестав бути одного разу встановленою у комерційному банку. Вона має знову формуватися за мінливих економічних умов [62].

Кредитною політикою банку визначено завдання, цілі та пріоритети кредитної діяльності банку, кошти та методологія їх реалізації, а також порядок та принципи організації кредитного процесу.

Основна мета кредитної політики втілює кінцевий результат діяльності кредитної організації, що випливає з його призначення - а саме задоволення потреб клієнтів у отриманні додаткових грошових коштів, одержуючи у своїй прибуток, при мінімальному ризику і забезпечуючи стійкість банку.

Завдання кредитної політики мають більш конкретний характер: вони можуть бути пов'язані з покращенням складу кредитних продуктів, якості кредитного портфеля, зниженням питомої ваги простроченої заборгованості, підвищенням питомої ваги забезпечених позичок, зниженням ризику позичок. Кредитна політика має переглядати керівництвом банку залежно від зміни економічної та політичної ситуації в країні, а також залежно від внутрішніх та зовнішніх факторів. Виходячи з встановлюваних кредитною політикою банку завдань, а також наявних ресурсів, визначаються такі завдання:

- 1) напрями кредитування клієнтів банку;
- 2) технологію здійснення кредитних операцій;
- 3) управління кредитними ризиками;
- 4) здійснення контролю у процесі кредитування.

Кредитна політика банку визначає рівень ризику, який може взяти на себе задля досягнення певного рівня рентабельності. Сформована і затверджена у відповідному порядку кредитна політика банку виступає як основний документ, а будь-які відхилення від неї неприпустимі та розцінюються як порушення, за винятком особливих випадків, рішення щодо яких повинні приймати правління банку. Для реалізації цього документа банком розробляються регламенти щодо надання коштів клієнтам банку, а також окремі положення: про порядок оцінки фінансового стану позичальників, про порядок нарахування та сплати відсотків за позиками, а також про порядок формування та використання резерву під кредитний ризик банку з кредитування юридичних осіб та фізичних осіб.

Таким чином, можна зробити висновок, що кредитна політика банку визначається, пріоритетами у виборі клієнтів та кредитних інструментів, нормами та правилами, що регламентують діяльність банківського персоналу та реалізують ці пріоритети на практиці, а також компетентністю керівництва банку та рівнем кваліфікації кредитних працівників.

1.2. Основні принципи формування кредитної політики

У сучасних умовах ринкової економіки будь-який комерційний банк розробляє ефективні механізми управління основною діяльністю відомою, як кредитна політика. Метою якої є одержання максимального прибутку внаслідок надання кредитних послуг як фізичним, так і юридичним особам. Під кредитною політикою прийнято розуміти цілу програму, що розробляється виходячи з цілей та завдань, які ставить перед собою банк. Ця політика формується під впливом низки чинників. На деякі з них банк може вплинути своїми рішеннями, на деякі ж він не може вплинути. У сукупності ці фактори є ключовими при формуванні кредитної політики. Спираючись на ці фактори та цілі, які банк ставить у процесі своєї діяльності, утворюються певні принципи, якими керується будь-який комерційний банк при формуванні кредитної політики. Оскільки основною діяльністю будь-якого банку є процес кредитування та надання різних банківських послуг, результатами грамотно розробленої кредитної політики є успішне функціонування останнього, а також отримання стабільного доходу. Для того, щоб кредитна політика задовольняла поставлені цілі, необхідно в процесі її розробки дотримуватись певних принципів та правил.

Кредитна політика реалізується у управлінні кредитним портфелем.

На етапі розвитку суспільства основним підходом до вивчення економіки з погляду оптимального поєднання активів будь-якого економічного суб'єкта є портфельна теорія. Портфель (від франц. *portefeuille*, *porte* - "носити" і *feuille* - "лист") - це збірне поняття, що означає сукупність форм і видів економічної діяльності, а також відповідних наборів документів та інших об'єктів [34].

Стосовно банківської справи портфельна теорія знайшла своє вираження в управлінні кредитними операціями, які є найбільш прибутковими та ризиковими операціями в активах комерційного банку. Правильно сформований кредитний портфель та ефективне управління ним є запорукою успішної діяльності комерційного банку.

Формування кредитного портфеля у діяльності банків одна із головних моментів, що дозволяє чіткіше виробити стратегію і тактику комерційного

банку, і навіть визначити можливості з кредитування клієнтів та розвитку ділової активності.

В економічній літературі серед авторів нині немає єдиного трактування кредитного портфеля банку. Частина авторів до кредитного портфеля відносять всі фінансові активи разом із пасивами банку, інші співвідносять це поняття лише з кредитними операціями банку, деякі автори кредитний портфель визначають як класифіковану за спеціальними критеріями сукупність елементів.

Принцип повертаємості кредитної політики відбувається за рахунок застосування системи, яка висуває умови платоспроможності до майбутнього клієнта. Дана система дозволяє визначити мінімальний рівень доходу, який необхідний для одержання цієї позики, необхідний досвід роботи на останньому місці роботи та досвід роботи в цілому, а також кількість утриманців та інші параметри. Після отримання необхідної інформації визначається кредитний портфель, який найбільше підходить до даного клієнта. Також плануються заходи з проблемними кредитами [23].

Принцип вимоги щодо рівня прибутковості визначається насамперед за рівнем доходу, який хоче отримати банк, внаслідок кредитування. Регулювання рівня доходності відбувається за рахунок збільшення або зменшення процентної ставки, а також стягненням комісії за надані послуги. Також у рамках цього принципу визначаються види кредитів, які складатимуть продуктову лінійку банку.

Принцип відповідності потребам ринку виявляється у необхідності наявності в кредитній політиці затребуваних типів продуктів, сучасних технологій з оцінки позичальника, супроводу кредиту тощо. Безумовно, цей принцип є одним із основних засад формування кредитної політики банку.

На рис. 1.2 представлені основні принципи кредитної політики комерційного банку.

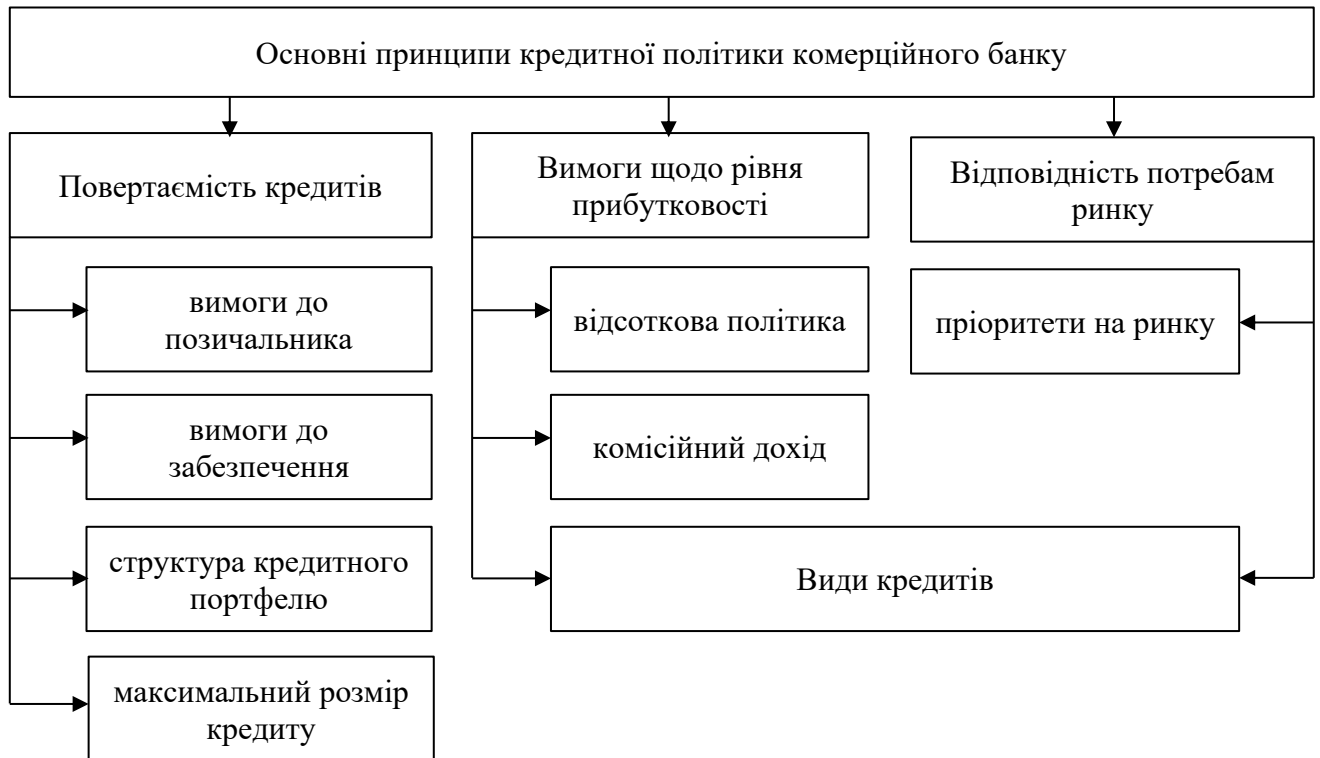


Рис. 1.2 – Основні принципи кредитної політики комерційного банку

Кредитна політика банку ґрунтується на розробленій стратегії кредитування і, традиційно, формулюється у вигляді конкретного документа - посібника з кредитної політики, який може складатися з кількох документів.

Методи розробки кредитної політики українськими комерційними банками можуть значно відрізнятися за багатьма параметрами. У багатьох комерційних банків посібник із кредитної політики проводиться з урахуванням цілого ряду документів, у яких детально відбиваються мети кредитування, характеризується організація кредитного процесу, затверджуються види кредитів, форми забезпечення тощо [44].

При формулюванні змісту кредитної політики банку необхідно уважно проаналізувати ці фактори:

- достатність власного капіталу - чим більше величина ставки кредитування, тим більше довгострокові та ризиковані кредити може пропонувати банк;

- якість методів оцінки ризикованості та прибутковості різних видів кредитів;
- стійкість депозитів;
- загальна економічна ситуація в країні, грошово-кредитну та фіскальну політику держави, що знижують або розширюють кредитні можливості банків;
- кваліфікація та досвід співробітників банків, від яких залежить диференційованість напрямів та ефективність кредитної діяльності банку [7].

Кредитна політика в більшості випадків відображає:

1) мети кредитної діяльності банків на даний рік за обсягами кредитування, освоєння нових ринків та удосконалення кредитних продуктів, рентабельності та надійності кредитного портфеля;

2) принципи формування кредитного портфеля банку – визначення пріоритетних галузей економіки, що відображають сферу інтересів банку для переважного спрямування кредитних інвестицій, географічного орієнтиру розширення кредитної діяльності банку; затвердження оптимального складу кожної категорії кредитів, їх термінів, видів валют; планованої величини великих кредитів, пролонгованих та прострочених у кредитному портфелі банку, пріоритетів щодо об'єктів кредитування [43].

Принципи формування кредитного портфеля уточнюються методом встановлення лімітів кредитування, які є обмеженнями, що приймаються радою директорів з метою ефективного контролю за ризиками, що супроводжують процес кредитування, та дотримання затвердженої на рік структури кредитного портфеля.

Ліміти кредитування затверджуються у регіонах; галузям економіки; валюті кредитування, строків та забезпечення кредитів. Окрему увагу банки звертають на розрахунок лімітів кредитування окремого позичальника, лімітів на надання великих та довгострокових кредитів, що потрібно нормативами НБУ, що обмежують величину ризику на окремого позичальника або групу пов'язаних між собою позичальників, лімітів на сукупний рівень великих кредитних ризиків, та на величину із строками погашення більше одного року.

3) організацію процесу кредитування та управління кредитними операціями - визначається спеціалізація підрозділів, які беруть участь у кредитуванні з урахуванням відомої сегментації ринку кредиту (кредитування малого та середнього бізнесу, великих корпоративних клієнтів та ін.); закріплюються обсяги повноважень, що покладаються на структурні підрозділи комерційних банків, та їх контрольні функції, процес встановлення філій банку ліміту кредитування; процедури затвердження кредиту, що надається, кредитними менеджерами різних рівнів управління та його керівними органами. Структура управління комерційних банків впливає з розмірів банку та затвердженого керівництвом принципу організації кредитної діяльності: централізація чи децентралізація [82];

4) методи оцінки кредитних заявок - здійснення співробітниками кредитного відділу аналізу позичальників з метою визначення їхньої кредитоспроможності та ймовірності виконання взятих на себе зобов'язань. Аналіз кредитоспроможності містить у собі оцінку підприємницького (умови зовнішнього ринкового середовища, якість управління, конкурентоспроможність продукції, кредитна історія, окупність та ефективність кредитованого проекту тощо) та фінансового ризиків (рентабельність, рух грошових потоків, співвідношення власних та позикових коштів тощо) організації позичальника;

5) підтримка ліквідності кредитного портфеля та скорочення кредитного ризику - кращі форми забезпечення банківських кредитів, способи оцінки кредитного ризику, створення та використання резервів на можливі втрати з позик;

У кредитній політиці комерційних банків має зазначити як види забезпечення, які він бачить прийнятними, але й способи визначення суми заборгованості за договором, що має бути покрита забезпеченням. Сумою для покриття може прийматися максимальна величина фактичної або планованої заборгованості від моменту, що розглядається до закінчення договору, і навіть сума нарахованих, але з сплачених відсотків протягом період його дії [38].

При розробці даного підходу комерційний банк повинен брати до уваги, що недостатнє забезпечення збільшує його власний ризик, а надмірно високі вимоги можуть призвести до нездатності клієнта надати необхідне забезпечення. Тому під час вирішення цього питання слід враховувати специфіку груп банківських клієнтів, і навіть прийнятий метод кредитування. Повинні бути вироблені та прийняті методи оцінки вартості та ліквідності забезпечення. За кожним видом забезпечення визначається так званий «відсоток довіри» (маржа безпеки) та ринкова вартість з урахуванням величини ризику, пов'язаного з нездатністю реалізувати забезпечення за ціною оцінки [29].

Для виведення обґрунтованого професійного судження щодо якості наданих позичок, величини кредитного ризику та створення на цій базі резерву на можливі втрати з позик у процесі розробки кредитної політики банк повинен уточнити та відобразити у внутрішніх документах систему оцінки кредитного ризику, що дає можливість диференціювати позички за категоріями якості, та процедури списання нереальною до стягнення заборгованості за рахунок сформованих резервів [26].

б) процентну політику з позик - підходи до встановлення ставок відсотка за видами кредиту та його ціни для окремого позичальника.

Остання формується з урахуванням багатьох чинників (вартості банківських ресурсів, зростання конкуренції, впровадження нових технологій, накладних витрат, вимог НБУ, ризику кредитної угоди та інших.) і може визначатися у різний спосіб. Один із можливих методів ґрунтується на встановленні базової ставки за кредитами, тобто мінімальної ставки, за якою надаються короткострокові кредити першокласним позичальникам на цілі, що характеризуються мінімальним ризиком та надійним забезпеченням [73].

Базову ставку встановлює кредитний комітет, враховуючи реальну вартість ресурсів для кредитування у цьому комерційному банку, його накладні витрати та необхідну норму прибутку з урахуванням конкурентних позицій банку над ринком кредитних послуг. Розмір базової ставки іноді змінюється. На додаток до цієї ставці виробляються системи надбавок, що залежать від

фактичного ступеня ризику певного товару та рівня кредитоспроможності позичальника.

Розмір надбавки за кожним позикою залежить з його терміну, розміру, характеру забезпечення, мети (найбільші розміри надбавок передбачаються з позик, що надаються для ліквідації фінансових труднощів, на здійснення високоризикових інвестиційних проектів та ін.). Банком також встановлюються розміри, порядок нарахування та стягнення штрафних відсотків, комісії під час пролонгації кредитів [84].

Усі визначення кредитного портфеля, які у економічній літературі, не враховують те що, що сучасні комерційних банків функціонують за умов жорсткої конкуренції над ринком банківських послуг. Оскільки кредитна діяльність є найбільш прибутковим напрямом банківської діяльності, кредитний портфель і процес управління ним є потужним інструментом комерційного банку на шляху реалізації кредитної політики. Не завжди метою кредитної політики банку є отримання максимального прибутку. У сучасних ринкових умовах метою кредитної політики банку можливо і збільшення частки над ринком банківського кредитування у певному сегменті, утримання конкурентних переваг тощо.

Виходячи з цього, кредитний портфель комерційного банку в широкому сенсі є сукупністю інструментів реалізації кредитної політики банку з управління кредитним ризиком та забезпечення конкурентних переваг на ринку банківського кредитування.

У вузькому значенні, кредитний портфель комерційного банку є сукупність залишків заборгованостей по кредитним продуктам комерційного банку, структуровану з урахуванням ступеня ризику, рівня прибутковості та ліквідності з метою забезпечення реалізації стратегії та тактики кредитної політики [39].

Головна вимога до формування кредитного портфеля у тому, що портфель може бути збалансованим, тобто. підвищений ризик по одним позичкам повинен компенсуватися надійністю та прибутковістю інших позичок [18].

Процес формування кредитного портфеля комерційного банку повинен ґрунтуватися на загальних засадах кредитування, які включають такі принципи, як: повернення, терміновість, платність, забезпеченість, цільовий характер і диференційованість. Крім основних принципів кредитування повинні враховуватися також спеціальні принципи формування кредитного портфеля: принцип раціонального кредитування, принцип диференційованості, принцип зниження ризику кредитного портфеля.

Принцип раціонального кредитування означає здійснення надійної оцінки та аналіз як об'єкта, суб'єкта та прийнятої застави за угодою, так і рівня прибутковості кредитної угоди. Чинниками раціонального кредитування у своїй, зазвичай, є якісний аналіз прибутковості операцій, ліквідності, відсоткові ставки за кредитами, диверсифікація портфеля [37].

Принцип диференційованості для формування кредитного портфеля передбачає різний підхід банку до кредитування суб'єкта, об'єкта угоди, і навіть до забезпечення позичок. Таким чином, даний принцип передбачає індивідуальний аналіз та супровід кожного потенційного позичальника, кожної кредитної угоди, а також запобігання неповерненню виданих коштів.

Найважливішим принципом формування кредитного портфеля комерційного банку принцип зниження ризику кредитного портфеля, т.к. у банківській діяльності кредитні операції є найбільш прибутковими і, відповідно, найбільш ризиковими, і ставки за кредитами завжди вищі за ставки за депозитами, і з різниці між цими ставками і складається дохід для банку.

Крім вищезгаданих принципів, виділяє інші специфічні принципи формування кредитного портфеля, які, на думку автора, також необхідно використовувати для формування кредитного портфеля [75]:

1) пріоритетність - основну увагу спрямовано вибір великих кредитів з більш тривалим терміном використання, у своїй враховується вид застави, грошові потоки у поступовій динаміці, стан сфери кредитування;

2) вибірковість - кредитування позичальників зі стійким фінансовим станом та мають ліквідну заставу;

3) збалансованість - обсяги (суми) та строки видачі кредитів повинні відповідати термінам запозичення та обсягам наявних та залучених коштів, а також відповідати капіталу банку та його достатності;

4) спрямованість на стратегічні цілі діяльності банку загалом, що сприяє розширенню змісту кредитної діяльності банку;

5) динамізм - зміна обсягу та структури елементів кредитного портфеля на постійній основі за рахунок появи нових виданих кредитів у портфелі та закриття погашених;

6) регламентованість - дотримання кожного етапу процедури видачі кредитів, що сприяє повному та своєчасному поверненню кредитів та сплаті відсотків позичальникам;

7) результативність - проведення регулярного моніторингу виданих кредитів, структурування кредитів за категоріями якості та зі співвідношенням по портфелях однорідних позичок, що дозволить своєчасно виявити негативні тенденції як кредитний портфель [47].

Оскільки однією з основних цілей діяльності комерційного банку є отримання максимального прибутку за допустимих рівнів ризику та ліквідності, можна виділити такі властивості кредитного портфеля, як дохідність, кредитний ризик та ліквідність. Отже, до критеріїв оцінки якості кредитного портфеля можна віднести рівень доходності, рівень кредитного ризику, рівень ліквідності.

Узагальнено, управління кредитним портфелем передбачає цілеспрямовані дії відповідних підрозділів банку, створені задля досягнення оптимального портфеля та формування резервів у разі втрат, необхідні забезпечення стійкого функціонування банку. У процесі управління кредитним портфелем банку необхідно враховувати існуючі правила управління ризиками та дотримуватися пріоритетів та принципів кредитування, викладених у кредитній політиці.

Управління кредитним портфелем дозволяє диверсифікувати кредитний ризик, сприяючи його зниженню чи встановленню допустимого рівня, і навіть дає можливість банку поліпшити показники своєї діяльності [76].

Практика показує, що банки, які отримують прибуток в основному за рахунок кредитування, у формі кредитного портфеля отримують своєрідний індикатор, що дозволяє розпізнавати негативні сторони у розміщенні кредитів, зробити корективи у бік покращення при реалізації кредитної політики. Крім того, управління кредитним портфелем також дає банку можливість збільшувати чи стримувати обсяги кредитування, покращувати структуру кредитного портфеля.

Дотримання основних принципів кредитування та принципів формування кредитного портфеля комерційного банку дозволить комерційному банку ефективно організувати процес розміщення грошових ресурсів у кредити та реалізувати кредитну політику.

Таким чином, кредитна політика комерційного банку є складним механізмом регулювання процесів кредитування як фізичних, так і юридичних осіб [24]. В основі будь-якої кредитної політики закладено основні засади, а саме: принцип повернення, принцип вимоги щодо рівня прибутковості, а також принцип відповідності потребам ринку. А оскільки головною метою комерційного банку є максимізація прибутку та скорочення ризиків, то кредитна політика постійно змінюється під дією зовнішніх та внутрішніх факторів, тобто відбувається зміна вимог до рівня прибутковості, потреби ринку тощо.

1.3. Кредитні ризики комерційного банку

Однією з найглибших проблем, з якими неминуче стикаються комерційні банки, є ризик непогашення кредитів. Банки мають на меті мінімізувати цей ризик за допомогою різних методів забезпечення повернення банківських кредитів.

Ризик відображає ймовірність настання будь-якої несприятливої події або її наслідків, що ведуть до прямих фінансових втрат або непрямих збитків. Фінансові ринки є дуже складним та нестійким середовищем. Тому банківська діяльність пов'язана із різноманітними фінансовими ризиками. Банківська

практика показує, що найістотніші види ризику (кредитний, валютний, інвестиційний) можуть призвести не лише до значного погіршення фінансового стану банку, а й у крайньому випадку – до втрати капіталу та банкрутства. Ефективна оцінка та управління дають змогу значно мінімізувати втрати [9].

Кредитний ризик - це непогашення позичальником основного боргу та відсотків за позикою. В даний час існують і торгові кредити, хоча більш розвинена, безперечно, банківська форма кредиту. Ризик притаманний будь-якій угоді. Кредитний ризик виникає не тільки при видачі кредиту на певний термін, наприклад, юридичним або фізичним особам, купівлі будь-яких боргових зобов'язань (держ. цінних паперів, корпоративних облігацій, векселів), а й за поточних розрахунків. Відповідно, виділяється прямий кредитний ризик, ризик дефолту за цінними паперами (непогашення боргового зобов'язання, не виплати купонів тощо), ризик невиконання позабалансових зобов'язань, ризик деривативів, розрахунковий ризик.

Ключовими елементами регулювання кредитного ризику є: аналіз фінансового стану позичальників та контрагентів, забезпечення кредиту, встановлення лімітів на угоди, резервування [40].

Традиційний спосіб мінімізації кредитного ризику при взаємодії з юридичними чи фізичними особами – прийняття застави (забезпечення кредиту) у вигляді ліквідних активів чи цінного майна. Можливий спосіб мінімізації кредитного ризику у розрахункових операціях – добуток передоплати.

Кредитний ризик щодо банку має місце при невиконанні контрагентами банку своїх зобов'язань, що, як правило, проявляється у неповерненні (повністю або частково) основної суми боргу та відсотків за ним у встановлені в кредитній угоді строки [59].

З метою зниження ризику та підвищення припливу кредитних коштів у промисловість потрібна ретельна робота над процесом менеджменту кредитних портфелів національних банків, що характеризуються такими рисами:

- перевагу до роботи з короткостроковими кредитами;
- недостатня якість наявних у банків ресурсів;

- відсутність сильного інформаційного джерела;
- недолік висококваліфікованих співробітників.

Тому ключовими завданнями кредитного менеджменту, націлених на скорочення кредитного ризику, є:

- конкретизація чинників, які впливають рівень кредитного ризику;
- оптимізація портфеля кредитів виходячи з кредитних ризиків, структури клієнтської бази та видів позик;
- розрахунок рівня кредитоспроможності клієнта та визначення ймовірності зміни його фінансового стану;
- виявлення проблемних позик на ранній стадії їх формування;
- аналіз достатності наявних у банку ресурсів і, за необхідності, її зміна;
- підтримка диверсифікації кредитних інвестицій, їх прибутковості та ліквідності;
- формулювання кредитної політики комерційного банку з урахуванням оцінки якості кредитного портфеля.

Велика частка ризику надання кредитів організаціям промисловості вимагає від комерційного банку детально продуманого менеджменту ризику у складі кредитної політики, що містить у собі стратегію, форми управління ризиком та методи його оцінки.

Загалом, у банківському бізнесі визначають три типи кредитних ризиків:

- споживчий ризик;
- корпоративний компаній;
- країновий ризик.

Є можливість ранжувати види кредитних ризиків щодо їх складності та ймовірних збитків, для чого є особливий ряд індикаторів.

Розглянемо основні їх:

Провідне значення мають:

- ймовірність дефолту, коли позичальник певний період втрачає свою платоспроможність;

-кредитний рейтинг, що відіграють вагому роль при ранжируванні позичальників, що ґрунтуються на показниках надійності;

- сума, яку поширюється можливий ризик, залежить від загального обсягу заборгованості клієнта перед банком.

- кредитна міграція – індикатор зміни кредитного рейтингу позичальника та безпосередньо фінансових операцій;

- ступінь неповернення при виникненні дефолту, який є суттєвою часткою в сумах, на які поширюється кредитний ризик.

Таким чином, кредитний ризик певною мірою може бути розрахований. Індикатором кредитного ризику може бути ставлення обсягу прострочених банківських кредитів до суми виданих позичок.

Для мінімізації ризиків при наданні кредитів підприємствам необхідно:

- визначити ліміт всіляких ризиків та контроль над їх забезпеченням.
- звернути окрему увагу на індикатори оцінки платоспроможності організації при видачі кредиту, що знизить ступінь кредитного ризику.

У міжнародній діяльності прийнято чотири провідні методи скорочення кредитного ризику:

- аналіз кредитоспроможності,
- зменшення суми кредиту, що видається окремому позичальнику,
- залучення необхідного забезпечення,
- страхування виданих позичок [33].

Багато комерційних банків воліють даний спосіб, так як він дає можливість майже повною мірою скоротити ймовірні збитки, що стосуються неповернення позики.

Популярним способом оцінки кредитоспроможності позичальника є скоринг, який дає банківським співробітникам можливість негайно вирішувати питання про кредитування, регулювати розміри кредитів, що видаються, з урахуванням ринкової ситуації і знаходити ефективне співвідношення в парі «дохідність-ризик».

Зменшення розмірів кредитів, що видаються окремому позичальнику (лімітування). Цей спосіб застосовується, коли банк над повною мірою впевнений у необхідної кредитоспроможності позичальника.

Залучення достатнього забезпечення повною мірою гарантує банку повернення виданої позики з відсотками.

Страховання кредитів - основне завдання – максимальне зменшення ризиків при видачі позичок. Фахівці використовують, в основному, два способи:

1. Страховання непогашення виданої позички (страхувальником стає банк);
2. Страховання відповідальності позичальника за непогашення позики (страхувальником стає сам клієнт).

Кожен елемент ризику вимагає конкретної політики та характеристики параметрів ризику, що виробляються всередині банку чи всередині організації. Основним завданням є дотримання оптимального стану, оскільки абсолютна рівновага у цьому питанні нездійсненно, так як заходи, які вживаються для скорочення одних ризиків, можуть призвести до зростання інших [10]. Основні види кредитних ризиків відображені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 - Види кредитних ризиків

Вид	Особливості	Приклад
Ризик концентрації	Галузевий ризик виникає через надмірний вплив на якусь одну галузь або сектор	Так, інвестор, який позичає гроші виробникам акумуляторів, шин і нафтовим компаніям, надзвичайно вразливий перед потрясіннями, що зачіпають автомобільний сектор.
Інституційний ризик	Пов'язаний із порушенням юридичної структури чи організації, яка контролює договір між кредитором та боржником	Кредитор, який дав гроші забудовнику, який працює в політично нестабільній країні, повинен враховувати той факт, що зміна політичного режиму може різко збільшити ймовірність дефолту та збитків
Політичні	Політична криза в країні, корупція впливають на фінансовий портфель кредитованих	Міжнародні організації, що кредитують приватних осіб в одній із країн Південної Америки, мають бути готовими до дефолту через

		наростання протистояння чинного президента республіки та сил опозиції
Макроекономічні	Стагнація економіки, економічна криза, дефляція, пов'язана із занепадом у господарських галузях	Розповсюдження коронавірусу викликало уповільнення виробництва, збої в логістиці та зниження доходів громадян, що стало у тому числі причиною прострочень за кредитами

Кредитний ризик – ймовірність збитків через нездатність боржника зробити платежі за типом боргу. Управління ризиками – це практика зменшення втрат за рахунок розуміння достатності власного капіталу та резервів на покриття збитків з позик у будь-який момент часу – процес, який тривалий час був проблемою для фінансових організацій [23].

Основний вид ризику клієнта – неможливість виконати зобов'язання за контрактом. Це тягне за собою нарахування пені, втрату заставного майна, судові розгляди, негативні позначки в персональній історії позик.

Ефективні методи вимірювання кредитного ризику знижують потенційні збитки та допомагають вибирати оптимальні умови для позик.

На що звертають увагу організації під час укладання договору позики:

- кредитна історія,
- здатність сплачувати внески,
- капітал,
- заставу,
- дотримання умов кредиту [72].

Кредитна історія – фахівець вивчає якісні вихідні дані, такі як відгуки колег, співтовариства, постачальників, які мали в минулому економічні відносини з потенційним клієнтом, а також об'єктивні вихідні дані – історію його взаємодії з банками, попередню економічну діяльність.

Кредитоспроможність - це здатність погасити борг на основі прогнозованого профілю доходів та витрат (включаючи інші заборгованості). Ключові показники, що використовуються в оцінці кредитоспроможності: ставлення боргу доходу, поточний дохід, стаж роботи, стабільність доходу.

Є два важливі підходи до аналізу кредитоспроможності:

- показники руху коштів за останні роки порівняно з прогнозованим обслуговуванням боргу;
- прогнозовані грошові потоки включають новий проект, новий статус зайнятості, схильні до більшої невизначеності.

Вища платоспроможність передбачає меншу можливість прострочених платежів [60].

Капітал – база (чиста вартість) активів і певна сума від загальної позики, яку вносять як початковий внесок. Коли позика стосується конкретного проекту, під капіталом розуміється власний капітал (власний кошт), який інвестують у проект: авансовий платіж з іпотеки для домовласників, частина акціонерного капіталу. Капітал:

- забезпечує буфер у разі, якщо дохід погіршиться;
- узгодить інтереси позичальника з інтересами кредитора.

Відносний показник, що відбиває розмір капіталу (зазвичай використовується корпоративних клієнтів), – це ставлення боргу до власного капіталу. Високий обсяг виділеного капіталу гарантує зниження загрози.

Застава – будь-які активи, які передають у заставу як забезпечення своїх позикових коштів. Активи можуть бути інвестиційними (наприклад цінні папери) або нерухомими (квартира, будинок). Наявність застави залежить від продукту, що використовується у загальному кредитуванні під забезпечення іпотеки, при купівлі конкретних активів, таких як будинки або автомобілі для фізичних осіб, комерційна нерухомість, транспортне обладнання (літаки, кораблі та ін.) [11].

Більше забезпечення призводить до менших збитків у разі настання дефолту. До умов кредиту відносять:

- цільове призначення кредиту (споживання, інвестиції та ін);
- розмір позички та відсоткова ставка (яка виражає готовність кредитора до ризику);

- ділові та економічні умови (характеристики клієнта, галузеві перспективи, економічна ситуація).

Інвестування у сприятливому зовнішньому середовищі передбачає меншу ймовірність фінансових втрат.

Сильна система управління ризиками знижує можливі збитки, дає комерційним банкам, приватним кредиторам конкурентну перевагу завдяки ухваленню обґрунтованих рішень щодо заявок. Співробітники банківських організацій використовують різні методи моніторингу платоспроможності всіх етапах кредитування.

Таблиця 1.3 – Управління кредитними ризиками

Критерій	Особливості	Значення
Базовий коефіцієнт ліквідності показує, наскільки стійкий фінансовий портфель людини, щоб упоратися з надзвичайною ситуацією.	Кошти або їх еквіваленти, щомісячні витрати	Від 3 до 6 місяців
Відношення ліквідних активів до чистої вартості активів визначає, яка частина чистої вартості фізичної особи є грошима або їх еквівалентами	Кошти або їх еквіваленти	Щонайменше 15%
Коефіцієнт заощадження розраховує суму від доходу, яку людина відкладає	Щомісячна економія	Щонайменше 10%
Співвідношення боргу до активів	Чи висока заборгованість людини	50% або менше
Коефіцієнт платоспроможності	Загальні активи	Чим вище, тим краще
Коефіцієнт обслуговування боргу	Загальні щомісячні виплати за боргом	35% або менше
Коефіцієнт обслуговування не іпотечного боргу	Обслуговування боргу без урахування виплат за іпотечними кредитами	15% або менше

Інший спосіб управління – структурування позики, вибір позички, зручною для виплати конкретної категорії клієнтів, це скоротить можливість прострочення.

Існує кілька способів зменшити потенційні збитки:

- Ціноутворення, що ґрунтується на ризику. Кредитори зазвичай стягують вищу відсоткову ставку з неплатників. Кредитори беруть до уваги рейтинг, співвідношення суми боргу та вартості активів.

- Страхування. Банки компенсують ризик купуючи страховку кредиту. Credit Default Swap, CDS - інструмент, угода, коли клієнт виплачує деяку суму від позикових коштів продавцю в обмін на те, що той бере на себе відповідальність за виконання умов договору.

- Ковенанти. Спеціальні умови, що забороняють дії, які б завадили поверненню кредиту: утримання від виплати дивідендів або подальшого запозичення суми, будь-яких інших конкретних дій, які негативно впливають на становище компанії або погашення повної позички на запит.

- Розрахунок ризику. Вивчення загальної платоспроможності платника. Включає вивчення історії позик, використання карток. Розрахунок свідчить про те, як фізична особа виконує боргові зобов'язання, але з гарантує виплати у майбутньому.

Розрахунок відношення боргу до доходу проводиться, виходячи з щомісячних боргів компанії, що повторюються, і ділиться на валовий щомісячний дохід. Особи, які набрали менше 35%, вважаються прийнятними [86].

Наступний крок - врахувати потенційну позику позичальника. Потенційна позичка – це борг, який можна взяти через кредитні картки, інші джерела. Такий розрахунок проводиться з кожним клієнтом, дозволяє знизити втрати для банку.

Глибокий аналіз кредитоспроможності потенційних позичальників є набагато ефективнішим, ніж переслідування прострочення платежу постфактум. Робота з простроченням платежу потребує матеріальних, людських ресурсів, які можна було б вкласти у створення нового бізнесу.

Основні способи зниження кредитного ризику:

- 1) систематична оцінка кредитоспроможності позичальника;
- 2) диверсифікація кредитного портфеля;
- 3) створення страхових резервів;
- 4) залучення достатнього забезпечення кредиту;
- 5) використання плаваючої кредитної ставки.

Вивчення комплексної інформації дозволяє ефективно оцінювати клієнтів, мінімізуючи ризики та встановлюючи оптимальний ліміт позики (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Процедури передової банківської практики перевірки кредитованих клієнтів

Назва процедури	Особливості
«Знай свого клієнта»	Тип регулювання, який включає періодичні перевірки існуючих клієнтів на всіх етапах співробітництва
Комплексна перевірка	Перевірка бізнес-профілю компанії, вивчення звітності фізичних осіб за попередні три роки. Іноді проводять перевірку звітності керівника
Використання авторитетної агенції інформації про клієнтів звітів збору	Дає точну повну інформацію, попереджає про будь-які потенційні загрози прострочення. Звіт використовують для створення бізнес-профілю, що відповідає сегментації клієнта з погляду ризику та ліміту позики
Встановлення точних лімітів	Вивчивши звіти за попередні 3-5 років, виявляють тенденцію до зростання чи зниження доходів. Оцінка прибутку, чистої вартості активів та коштів акціонерів компанії – це ключові показники економічного здоров'я. Працюючи з великими клієнтами оцінюють коефіцієнт оборотного капіталу бізнесу, який свідчить про його ліквідність, здатність погашати мінімальні платежі. Працюючи з приватними особами оцінюють майно, історію виплат картками

Банки часто не мають надійно розробленого процесу управління кредитним ризиком. Серед найпоширеніших недоліків можна назвати такі: відсутність письмово зафіксованого як документа викладу політики; відсутність обмежень щодо концентрації портфеля; зайва централізація чи децентралізація

кредитного керівництва; поганий аналіз галузі, що кредитується; поверхневий фінансовий аналіз позичальників; завищена вартість застави; недостатньо часті контакти з клієнтом; недостатні перевірки та відсутність збалансованості у процесі кредитування; відсутність контролю за позиками; нездатність до підвищення вартості застави в міру погіршення якості кредитів; поганий контроль за документуванням позик; надмірне використання позикових коштів; неповна кредитна документація; відсутність класифікації активів та стандартів при формуванні резервів на покриття збитків за кредитами; невміння ефективно контролювати та аудіювати кредитний процес [36].

Ці недоліки виливаються у слабкість кредитного портфеля, включаючи надмірну концентрацію кредитів, що надаються в одній галузі або секторі господарства, великі портфелі непрацюючих кредитів, збитки за кредитами, неплатоспроможність та неліквідність.

Висновки до розділу 1

1. Кредитна політика банку визначає рівень ризику, який може взяти на себе задля досягнення певного рівня рентабельності. Сформована і затверджена у відповідному порядку кредитна політика банку виступає як основний документ, а будь-які відхилення від неї неприпустимі та розцінюються як порушення, за винятком особливих випадків, рішення щодо яких повинні приймати правління банку. Для реалізації цього документа банком розробляються регламенти щодо надання коштів клієнтам банку, а також окремі положення: про порядок оцінки фінансового стану позичальників, про порядок нарахування та сплати відсотків за позиками, а також про порядок формування та використання резерву під кредитний ризик банку з кредитування юридичних осіб та фізичних осіб. Отже, кредитна політика банку визначається, пріоритетами у виборі клієнтів та кредитних інструментів, нормами та правилами, що регламентують діяльність банківського персоналу та реалізують

ці пріоритети на практиці, а також компетентністю керівництва банку та рівнем кваліфікації кредитних працівників.

2. Кредитна політика комерційного банку є складним механізмом регулювання процесів кредитування як фізичних, так і юридичних осіб. В основі будь-якої кредитної політики закладено основні засади, а саме: принцип повернення, принцип вимоги щодо рівня прибутковості, а також принцип відповідності потребам ринку. А оскільки головною метою комерційного банку є максимізація прибутку та скорочення ризиків, то кредитна політика постійно змінюється під дією зовнішніх та внутрішніх факторів, тобто відбувається зміна вимог до рівня прибутковості, потреби ринку тощо.

3. Кредитний ризик – ймовірність збитків через нездатність боржника зробити платежі за типом боргу. Управління ризиками – це практика зменшення втрат за рахунок розуміння достатності власного капіталу та резервів на покриття збитків з позик у будь-який момент часу – процес, який тривалий час був проблемою для фінансових організацій. Основний вид ризику клієнта – неможливість виконати зобов'язання за контрактом. Це тягне за собою нарахування пені, втрату заставного майна, судові розгляди, негативні позначки в персональній історії позик. Ефективні методи вимірювання кредитного ризику знижують потенційні збитки та допомагають вибирати оптимальні умови для позик. На що звертають увагу організації під час укладання договору позики: кредитна історія, здатність сплачувати внески, капітал, заставу, дотримання умов кредиту.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ
АТ «АКБ «КОНКОРД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «АКБ «Конкорд»

Акціонерне товариство «Акціонерний комерційний банк «Конкорд» (АТ «АКБ «Конкорд») створений 3.08.2006 р.

Місцерозташування АТ «АКБ «Конкорд»:

Україна, м. Дніпро, пл. Троїцька, буд. 2.,

Організаційно-правова форма - акціонерне товариство приватного типу.

Головним напрямком діяльності АТ «АКБ «Конкорд» є здійснення банківських операцій і надання послуг на підставі ліцензій, наданих Банку Національним банком України, фізичним та юридичним особам.

Впродовж 2021 р. АТ «АКБ «Конкорд» реалізовував свою діяльність у відповідності до банківської ліцензії, продовжував вести професійну діяльність на ринку цінних паперів, а саме:

- брокерську діяльність;
- дилерську діяльність;
- депозитарну діяльність депозитарної установи.

Головною стратегічною метою АТ «АКБ «Конкорд» є підвищення його конкурентоспроможності шляхом збереження його універсальності, розвитку традиційних та інноваційних послуг та оптимізації каналів їх доставки клієнтам, присутності на основних сегментах фінансового ринку, впровадження нових банківських технологій [67].

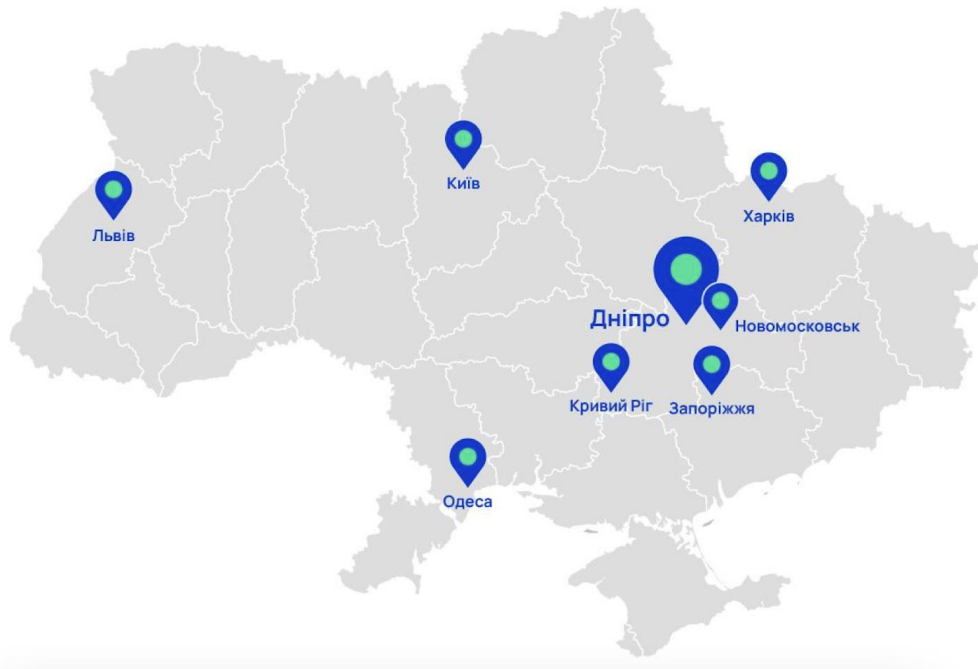


Рис. 2.1 – Регіональна присутність АТ «АКБ «Конкорд» [67]

В основу стратегії розвитку АТ «АКБ «Конкорд» покладено такі принципи, як конкурентоспроможність, універсальність, надійність, професіоналізм, оперативність у прийнятті рішень.

АТ «АКБ «Конкорд» має статус принципала міжнародних платіжних систем Visa International та MasterCard International, та є учасником державної платіжної системи НПС «ПРОСТІР».

Станом на кінець 2021 р. АТ «АКБ «Конкорд» мав 14 відокремлених підрозділів та представництв у Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській, Одеській, Харківській областях та в м. Київ.

АТ «АКБ «Конкорд» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Аналізований період 2019-2021 рр. характеризується низкою ризиків як для національної економіки в цілому, так і для фінансової системи, зокрема: ескалація конфлікту з РФ, стрімке зростання цін на енергоносії, новий штам коронавірусу. Сума цих факторів призвела до погіршення розвитку економіки та умов залучення фінансування для державного та приватного секторів на

зовнішніх ринках. У зв'язку із цим, передумовою належного управління макроекономічними ризиками є співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Проте, не зважаючи на низку негативних факторів, економіка України має достатній запас міцності для протистояння вказаним загрозам. Фіскальна політика була і є стриманою, дефіцит державного бюджету – помірним, державний борг відносно ВВП зберігає динаміку до поступового скорочення, міжнародні резерви перевищують 90% композитного критерію МВФ, їх кількість є достатньою для згладжування можливих коливань на валютному ринку. Фінансова система характеризується хорошим станом: стійка, добре капіталізована та ліквідна [67].

У 2021 р. зростання економіки України стримували такі фактори як недостатній рівень інвестицій та здорожчання енергоносіїв. Враховуючи поступову корекцію цін на основні товари українського експорту і збереження високих цін на пальне, в 2022 р. помітно розширився дефіцит поточного рахунку платіжного балансу. Для його компенсації необхідний прихід капіталу, особливо інвестиційного. Крім того, для нарощування потужностей та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва спостерігається потреба в збільшенні обсягу інвестицій (за рахунок як зовнішніх так і внутрішніх джерел). На сьогоднішній день, інвестиції активніше здійснювалися у державному секторі. Проте сталий споживчий попит є своєрідною підтримкою економічного зростання, крім того, його підтримують й значні темпи зростання доходів населення. Зростання споживчих цін до двозначних рівнів спричинили високі споживчі витрати, а також глобальні проінфляційні чинники, зокрема здорожчання сировини. Національний банк України відреагував на всі ці виклики підвищенням облікової ставки, така ситуація характерна й для переважної більшості центральних банків країн з ринками, що розвиваються [67].

З 2022 р. впроваджуються низка нових вимог до капіталу, які фінансові установи зможуть виконати завдяки поточній прибутковості банківського сектору та значному запасу капіталу: покриття капіталом 50% розрахункового

обсягу операційного ризику, підвищення питомої частки ризику за незабезпеченими споживчими кредитами та державними цінними паперами в іноземній валюті. Так, НБУ посилює вимоги до капіталу та ліквідності відповідно до міжнародних стандартів, зокрема:

- запроваджується мінімальні вимоги щодо покриття капіталом операційного ризику 50% розрахункового розміру зі збільшенням до 100% (з 01.01.2023 р.);

- підвищуються зі 125% до 150% частки ризику для незабезпечених споживчих кредитів фізичним особам;

- підвищуються до 50% із подальшим зростанням до 100% (з 01.07.2022 р.) частки ризику за облігаціями внутрішніх державних позик України в іноземній валюті;

- підвищуються до 50% частка вартості непрофільних активів, що вираховується з основного капіталу.

Керівництво АТ «АКБ «Конкорд» активно співпрацює з НБУ з питань роботи банківської системи та фінансових ринків в умовах карантину та запровадженого режиму надзвичайної ситуації в окремих регіонах. Зокрема:

- було прийнято заходи для високої поінформованості клієнтів АТ «АКБ «Конкорд» щодо оплати картками від CONCORDBANK за допомогою сервісів Apple/Google Pay або з використанням WEB-версії інтернет-банкінгу «ісON25», мобільного додатку НЕОBANK;

- АТ «АКБ «Конкорд» проводиться виважена політика відносно операцій з кредитування, з іноземною валютою та інших операцій з метою уникнення ризиків втрат [67].

Основні показники діяльності АТ «АКБ «Конкорд» проаналізовано в табл. 2.1:

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності АТ «АКБ «Конкорд»

Показники	2019	2020	2021	Зростання у 2021р. відносно 2019р.
Кількість співробітників	393	452	499	+106
Активи, млн грн	2039	2747	4071	у 2,0 рази
Статутний капітал банку, млн грн	200	259	311	у 1,6 рази
Кредитний портфель юр. осіб, млн грн	703	713	654	у 0,9 рази
Кредитний портфель фіз. осіб, млн грн	35	37	84	у 2,4 рази
Залишки коштів фіз. осіб, млн грн	630	925	969	у 1,5 рази
Податки (ПДФО, ЄСВ, ПДІ і т.п.), млн грн	43	58	96	у 2,2 рази
Чистий прибуток, млн грн	53	56	147	у 2,8 рази

*складено на основі даних фінансової звітності

З таблиці 2.1 видно, що спостерігається позитивна тенденція діяльності банку. Зростають такі показники як: кредитний портфель фізичних осіб – з 35 млн грн до 84 млн грн, тобто у 2,4 рази, активи банку – з 2039 млн грн у 2019 р. до 4071 млн грн у 2021 р., тобто у 2 рази, статутний капітал – з 200 млн грн до 311 млн грн, тобто у 1,6 разів, залишки коштів фізичних осіб – з 630 млн грн до 969 млн грн, тобто у 1,5 рази, кількість працівників з 393 осіб у 2019 р. до 499 осіб у 2021 р., тобто на 27% (на 106 особи), чистий прибуток зріс у 2,8 рази з 53 млн грн у 2019 р. до 147 млн грн у 2021 р., а податки АТ «АКБ «Конкорд» сплатив у 2,2 рази більше в 2021 р., ніж у 2019 р. Знизилося лише значення розміру кредитного портфелю юридичних осіб – з 703 млн грн у 2019 р. до 654 млн грн у 2021 р., тобто у 0,9 рази. Тобто всі показники характеризують ефективну діяльність АТ «АКБ «Конкорд».

В 2021 р. було проведено стрес-тестування найбільших банків, яке показало, що порівняно з попередньою оцінкою у 2020 р. ризики капіталу банків знизилися: за несприятливим сценарієм потреба в капіталі знизилася вдвічі. Основним ризиком українських банків на сьогодні є процентний, а також ризик втрати вартості цінними паперами внаслідок зміни очікуваної дохідності.

Відповідно до цього дослідження ті банки, в яких виявлено суттєві ризики, в рамках програм реструктуризації вже працюють над їх мінімізацією. Щоб забезпечити стійкість банківської системи недостатньо лише дотримання мінімальних вимог до капіталу.

Банки повинні постійно утримувати буфер консервації капіталу та буфер системної важливості згідно з Базельськими стандартами. Що стосується України: на початку кризи, у 2020 р. ці буфери було деактивовані. На сьогодні, враховуючи рекордну прибутковість банківського сектору, існують необхідні передумови для активування зазначених буферів. Проте, для того, щоб не понижати кредитну активність ці буфери будуть впроваджуватися поступово: банки повинні будуть утримувати капітал для виконання вимоги до буфера системного ризику та лише половини буфера консервації капіталу з 01.01.2023 р., а до 01.01.2024 р. їм необхідно повністю сформувати буфер консервації капіталу.

Наступні вимоги до банків змінюватимуться із врахуванням зміни до банківського законодавства. Розпочата робота НБУ над розробкою методів розрахунку індивідуальних підвищених нормативів банків, враховуючи ризики їхньої діяльності. Повністю нову структуру регулятивного капіталу банків буде впроваджено менш ніж за три роки [67].

2.2 Аналіз фінансового стану АТ АКБ «Конкорд»

Оцінюючи фінансовий стан банківської установи варто звернути увагу на аналіз його балансу та звіту про прибутки та збитки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка показників балансу АТ «АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр., млн. грн

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення, %	
				2020/2019	2021/2020
Активи, в т.ч.	2039	2747	4071	134,7	148,2
Грошові кошти та їх еквіваленти	479	589	676	123,0	114,8
Кредити та заборгованість клієнтів	738	750	738	101,6	98,4
Основні засоби	119	124	116	104,2	93,5
Інші активи	483	534	745	110,6	139,5
Зобов'язання	1764	2416	3593	137,0	148,7
Кошти клієнтів	1550	2022	2324	130,5	114,9
Інші зобов'язання	200	176	444	88,0	252,3
Капітал	276	332	478	120,3	144,0
Статутний капітал	200	259	311	129,5	120,1
Резервний фонд	14	17	20	121,4	117,6
Нерозподілений прибуток	62	56	148	90,3	264,3

*складено на основі даних фінансової звітності

Як бачимо з таблиці 2.2, активи АТ «АКБ «Конкорд» у 2021 р. становили 4071 млн. грн, що 48% більше, ніж попереднього 2020 р. (за попередній період приріст становив майже 35%). Показник грошових коштів та їх еквівалентів зріс майже на 15% у 2021 р. порівняно з 2020 р.: з 589 до 676 млн грн. Зобов'язання зросли з 2416 млн грн до 3593 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто майже на 49%; кошти клієнтів – з 2022 млн грн до 2324 млн грн у 2021 р. порівняно з

2020 р., тобто майже на 15%; інші зобов'язання – з 176 млн грн до 444 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто більш ніж у 2,5 рази.

Проте можемо спостерігати хоча й незначне, та все ж зменшення таких показників як: основні засоби – з 124 до 116 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто на 6,5%; кредити та заборгованість клієнтів – з 750 до 738 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто на 1,6%.

Щодо власного капіталу банку, то цей показник також зазнав суттєвих змін. Як резервний фонд так і розмір статутного капіталу зросли приблизно на 20%: статутний капітал у 2020 р. становив 200 млн. грн, а в 2021 р. зріс на 20,1% і склав 311 млн грн; резервний фонд – у 2020 р. становив 14 млн грн, а в 2021 р. зріс на 17,6% і склав 20 млн грн. Також завдяки отриманим прибуткам зріс й показник нерозподіленого прибутку майже у 2,5 рази - з 62 млн грн у 2019 р. до 148 млн грн у 2021 р. [67].

Протягом 2021 р. спостерігалось збільшення обсягу операцій з облігаціями внутрішньої державної позики на 1320 млн. грн., або на 334% (цей показник в минулому періоді становив 2020 року на 395 млн. грн., тобто на 100%), що стало можливим завдяки низькій ризиковості вказаних видів цінних паперів, а також виникнення необхідності перерозподілу ліквідності, що відбулося через розповсюдження нових штамів коронавірусу і спричинило зменшення клієнтської активності, що в свою чергу вплинуло на динаміку клієнтського бізнесу; основних засобів та нематеріальних активів на 444 млн. грн. (тобто на 2,6%), за рахунок удосконалення мобільного додатку NEOBANK шляхом покупки програмних забезпечень для переходу на нові комп'ютерні технології [67].

Крім того протягом останніх років було відмічено значне коливання вартості основних засобів та нематеріальних активів, особливо у червні 2019 р., коли АТ «АКБ «Конкорд» було придбано нерухоме майно, а саме приміщення головного офісу (вартість якого становила 7,1 млн. грн).

Протягом 2021 р. АТ «АКБ «Конкорд» було прийнято рішення про набуття права власності на предмети іпотеки на підставі задоволення вимог

іпотекодержателя відповідно до іпотечного договору, який було укладено в якості забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором. Набуття права власності відбулося шляхом реєстрації [67]:

- права власності на земельну ділянку та об'єкти нежитлової нерухомості, які утримуються на балансі з метою подальшого продажу (балансова вартість – 2174 тис. грн);

- права власності на офіс – приміщення, яке утримується на балансі з метою подальшого продажу (балансова вартість – 4785 тис. грн).

Вирахувавши резерви під кредитні операції отримали значення обсягу виданих кредитів: 738175 тис. грн, що на 1,6 %, тобто на 11908 тис. грн більше у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто можемо констатувати незначне зменшення показника виданих кредитів. Що стосується обсягів кредитів юридичних осіб у 2021 р. цей показник становив 744554 тис. грн, що на 20915 тис. грн, тобто на 2,7% менше порівняно з попереднім 2020 р. (не враховуючи резерв на знецінення кредитів). Проте що стосовно обсягів кредитів фізичних осіб цей показник становив 99285 тис. грн, тобто зазнав росту на 45157 тис. грн. тобто на 83,43% (не враховуючи резерв на знецінення кредитів). Такі тенденції стали можливими завдяки впровадженню нового мобільного додатку NEOBANK. Стосовно показника обсягів резерву на знецінення кредитів, то у 2021 р. він становив 105664 тис. грн, що значить, що він збільшився на 36 150 тис. грн. тобто на 52%. Також можемо відмітити зростання показника обсягу інших фінансових активів на 209 269 тис. грн. тобто на 39,8%, що стало можливе завдяки збільшенню об'єму операцій з платіжними картками (здебільше е-комерції) [67].

Таблиця 2.3 – Динаміка показників звіту про фінансові результати АТ «АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр., тис. грн

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення, %	
				2020/2019	2021/2020

Процентні доходи	140756	132480	307397	94,1	232,0
Процентні витрати	63651	76724	119786	120,5	156,1
Комісійні доходи	459916	1199343	1552320	260,8	129,4
Комісійні витрати	242685	732046	894282	301,6	122,2
Інші операційні доходи	3345	15106	16017	451,6	106,0
Інші витрати	232261	442635	649111	190,6	146,6
Прибуток	65725	67215	178516	102,3	265,6

***складено на основі даних фінансової звітності**

З таблиці 2.3 бачимо, що по всім елементам звіту спостерігається зростання: і по доходам, і по витратам. Також позитивним фактором є більший показник темпу приросту доходів аніж темп зростання витрат, саме через це й був отриманий ріст прибутку.

Основними тенденціями, встановленими на основі аналізу структури доходів АТ «АКБ «Конкорд» є:

1) комісійні доходи займають найбільшу питому вагу, а саме 83%. Враховуючи стрімке розширення асортименту банківських операцій, впровадження нових продуктів і технологій, збільшення кількості клієнтів і споживачів банківських послуг саме комісійні доходи формують основну частину прибутку комерційних банків. Це в основному комісії від розрахунково-касового обслуговування клієнтів;

2) процентні доходи становлять близько 16%, тобто таким чином є другим за питомою вагою;

3) близько 1% питомої ваги джерел прибутку комерційних банків становлять інші операційні доходи, до яких відносимо доходи, що не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а саме: дохід від консультаційних

послуг фінансового характеру, від оперативного лізингу, штрафи та пені за банківськими операціями тощо [67].

Таким чином, можемо констатувати зміни в структурі джерел прибутку комерційних банків, а саме: збільшення частки комісійних доходів та зменшення процентних та інших операційних доходів.

Основними тенденціями, встановленими на основі аналізу структури витрат АТ «АКБ «Конкорд» є: 6 54 40

1) комісійні витрати становлять близько 54% валових витрат, тобто є основною статтею витрат комерційних банків;

2) питома вага процентних витрат складає близько 6%. До них відносимо витрати, пов'язані з депозитами, операціями з МВФ; кредитами, отриманими НБУ; простими вексями, ощадними (депозитними) сертифікатами та з іншими цінними паперами власного боргу, що емітовані НБУ; інші процентні витрати;

3) інші операційні витрати становлять близько 40%. До них віднесено адміністративні витрати, а також: витрати на персонал, оренду, утримання основних засобів, господарські, комунальні, транспортні [67].

Таким чином, можемо констатувати, що спостерігається чітка тенденція до збільшення комісійних та процентних витрат.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості АТ «АКБ «Конкорд», зокрема коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт співвідношення капіталу та активів, а також коефіцієнт мультиплікатора капіталу в табл. 2.4:

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості АТ «АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2019	2020	2021	абсолютне відхилення	
					2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт надійності, %	не менше 5%	15,6	13,7	13,3	-1,9	-0,4
Коефіцієнт	менше 20	6,4	7,3	7,5	0,9	0,2

фінансового важеля						
Коефіцієнт співвідношення капіталу та активів, %	не менше 4%	13,5	12,1	11,7	-1,4	-0,4
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12-15	10,2	10,6	13,1	0,4	2,5

***складено на основі даних фінансової звітності**

Проведені розрахунки показали, що відповідно до коефіцієнту надійності, який розраховується як відношення капіталу до зобов'язань, в динаміці надійність банку трохи знизилася: з 15,6% у 2019 р. до 13,3 у 2020 р. Проте таке його значення входить до діапазону норми, яка встановлена на рівні не менше 5%.

Бачимо, що здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку у 2021 р. відповідно до значення коефіцієнту фінансового важеля підвищилася з 6,4 до 7,5 у 2021 р. Цей коефіцієнт є оберненим показником до коефіцієнта надійності, тобто розраховується як відношення зобов'язань до капіталу. Також варто зазначити, що таке його значення входить до діапазону норми, яка встановлена на рівні менше 20.

Загальний рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу, тобто скільки грошових одиниць капіталу припадає на 1 грн активів характеризує коефіцієнт участі капітал в активах, який розраховується відношенням капіталу до активів. Так, бачимо, що існує тенденція до зменшення цього показника з кожним наступним роком: з 13,5 у 2019 р. до 11,7 у 2021 р. Варто також відмітити, що хоча його значення значно перевищує нормативне, проте все ж таки входить до діапазону норми, яка встановлена на рівні не менше 4% [67].

Наступний показник - коефіцієнт мультиплікатора капіталу - є предметом цікавості акціонерів, адже прибуток формується за рахунок капіталу вцілому, у тому числі залученого, при цьому дивіденди отримують лише акціонери. Цей

коефіцієнт показує ступінь покриття активів акціонерним капіталом. Розраховується він як відношення активів до статутного капіталу. Значення коефіцієнту мультиплікатора капіталу є достатньо протиречивим, адже зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості акціонерного капіталу поряд із тим, що чим вище його значення, тим менш стабільний банк. АТ «АКБ «Конкорд» має тенденцію до росту цього показника з 10,2 у 2019 р. до 13,1 у 2021 р. Це означає, що стабільність банку знижується, але при цьому зростає прибутковість акціонерного капіталу. Також варто зазначити, що таке його значення входить до діапазону норми, яка встановлена на рівні 12-15.

Вцілому аналіз показників фінансової стійкості показує, що банк є досить надійним, забезпечує належний захист продуктивним активам та демонструє високий рівень захищеності власного капіталу.

Питанням роботи банківської системи та фінансових ринків в умовах карантину та запровадженого режиму надзвичайної ситуації в окремих регіонах займається керівництво АТ «АКБ «Конкорд», шляхом співпраці з НБУ. В рамках цих питань приймаються заходи для високої поінформованості своїх клієнтів щодо оплати картками від CONCORDBANK за допомогою сервісів Apple/Google Pay або з використанням мобільного додатку чи WEB-версією інтернет-банкінгу «ісON25»; крім цього проводиться виважена політика відносно операцій з кредитування, з іноземною валютою та інших операцій для уникнення ризиків втрат. На сьогодні керівництво АТ «АКБ «Конкорд» не вбачає жодних підстав для створення додаткових резервів [67].

Проаналізувавши фінансові показники АТ «АКБ «Конкорд», можемо зробити висновки відносно стійкого зростання як кількісних показників, зокрема збільшення активів, капіталу, так і якісних показників, зокрема збільшення прибутку тощо, що підтверджує вірність обраної стратегії та виваженість підходів з боку керівництва щодо управління банком.

2.3 Аналіз кредитної політики АТ АКБ «Конкорд»

Грошові кошти та їх еквіваленти представлені активами, які можуть бути легко конвертовані в грошові кошти в найкоротші терміни, а також мають мінімальний ризик зміни вартості. Грошові кошти та їх еквіваленти складаються з готівки в касі банку, операційних касах відділень, банкоматах та в дорозі, коштів на кореспондентському рахунку в Національному банку України, коштів на коррахунках в інших банках, депозитів овернайт, що розміщені в інших банках, кредитів овернайт, що надані іншим банкам - та обліковуються за амортизованою вартістю. Грошові кошти та їх еквіваленти представляють собою активи, які можуть бути легко конвертовані в грошові кошти в найкоротші терміни, і мають мінімальний ризик зміни вартості [74].

Залишки грошових коштів та їх еквівалентів на початок та кінець звітного періоду використовуються при складанні звіту про рух грошових коштів, де приток та відток грошових коштів відображається в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Кошти в інших банках (кредити та заборгованість у банках) обліковуються за амортизованою вартістю. Заборгованість інших банків виникає тоді, коли Банк надає банкам – контрагентам грошові кошти, які підлягають погашенню на встановлену дату; при цьому банк не має наміру здійснювати торгові операції з дебіторською заборгованістю, що виникає в результаті. Ця дебіторська заборгованість не пов'язана з похідними фінансовими інструментами та не має ринкових котирувань. Кошти в інших банках складаються з кредитів та депозитів, наданих іншим банкам (крім депозитів/кредитів «овернайт», що включені до грошових коштів та їх еквівалентів). Зростання обсягу послуг, що надаються банком, сприяє збільшенню загального операційного доходу та прибутку в цілому. Протягом 2019-2021 рр. в банку спостерігається нарощення ресурсної клієнтської бази [67].

Динаміку грошових коштів АТ АКБ «Конкорд» проаналізуємо в табл. 2.5:

Таблиця 2.5 – Динаміка грошових коштів АТ АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2020/2019	2021/2020
Готівкові кошти	202616	376090	338047	173474	-38043
Кошти в НБУ	9215	32307	55244	23092	22937
Кошти на рахунках в інших банках	268121	181156	283016	-86965	101860
Грошові кошти та їх еквіваленти	479134	589125	675660	109991	86535

***складено на основі даних фінансової звітності**

Як бачимо з таблиці 2.5 чітка тенденція щодо динаміки грошових коштів відсутня, оскільки у 2020 р. відбулось збільшення грошових коштів на 173474 тис.грн або майже в 2 рази, ця ситуація мала місце завдяки зростанню готівки в касі банку, а також завдяки коштів на рахунках в інших банках. Проте вже 2021 р. відбулося зменшення грошових коштів на -38043 тис. грн порівняно з попереднім роком. Крім того, показник коштів на рахунках в інших банках у 2020 р. порівняно з 2019 р. зменшився на -86965 тис. грн, проте вже наступного 2021 р. зріс на 101860 тис. грн і становив 283016 тис. грн. Проте загальна тенденція до поступового зростання грошові кошти та їх еквіваленти чітко прослідковується: 479134 тис. грн у 2019 р., 589125 тис. грн у 2020 р. і 675660 тис. грн у 2021 р.

Грошові потоки Банк формує за рахунок проведення активних та розрахункових операцій. Політика диференційовання активів, зваженого управління процентним ризиком дозволяє банку отримувати стабільний прибуток.

Проаналізуємо динаміку чистих грошових потоків банку в табл. 2.6:

Таблиця 2.6 – Динаміка чистих грошових потоків АТ АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення, %	
				2020/2019	2021/2020
Чистий грошовий потік від операційної діяльності	118576	190184	224311	160,4	117,9
Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності	-152684	-588161	-44895	385,2	7,6
Чистий грошовий потік від фінансової діяльності	-81540	-15272	-12339	18,7	80,8

***складено на основі даних фінансової звітності**

З таблиці 2.6 бачимо, що показник чистого грошового потоку від операційної діяльності маю чітку тенденцію до зростання: з 118576 тис. грн у 2019 р. до 224311 тис. грн у 2021 р. (на 71608 і 34127 тис грн відповідно). Формування чистого грошового потоку від операційної діяльності відбувається за рахунок прибутку від операційної діяльності, амортизації, результату від операцій з валютою та нарахованих витрат.

Показник чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності є від’ємним показником у зв’язку зі збитком від депозитних сертифікатів НБУ та придбання основних засобів і матеріальних активів, проте має позитивну динаміку: -152684 тис грн у 2019 р., -588161 тис грн у 2020 р., -44895 тис грн у 2021 р.

Показник чистого грошового потоку від фінансової діяльності також є від’ємним у зв’язку зі збитком від емісії акцій, проте спостерігається позитивна динаміка: зростання з -81540 тис. грн у 2019 р. до -12339 тис. грн у 2021 р.

У 2021 р. спостерігалось збільшення залишків коштів на вимогу у порівнянні з попереднім 2020 р. на 141% і склало 1021 млн. грн., збільшення

строкових залишків відбулося на 102% до позначки 530 млн. грн. Крім того, збільшення залишків коштів на вимогу юридичних осіб відбулося на 580 млн. грн., щодо фізичних осіб зросло на 17,5 млн. грн. Відносно обсягу умовно-стабільних залишків коштів на поточних рахунках слід зазначити, що станом на 2020 р. щодо юридичних осіб - 83% (коефіцієнт варіації становить 0,17 - варіювання низьке); щодо фізичних осіб - 91% (коефіцієнт варіації становить 0,09 - варіювання низьке).

Враховуючи високий відсоток умовно-стабільних залишків на поточних рахунках клієнтів Банку та загальний приріст ресурсної клієнтської бази, можна дійти висновку, що ризик ліквідності є передбачуваним та контрольованим. Крім того, позитивний вплив на потенційний рівень ризику ліквідності чинить також той факт, що загальні активи Банку профінансовані на 14% власним капіталом, а коефіцієнт покриття загальних зобов'язань балансовим капіталом на 01.01.2020 становить майже 16% [67].

Проаналізувавши кредитну якість за залишками на кореспондентських рахунках, які були відкриті в інших банках за даними рейтингу міжнародної рейтингової агенції «Fitch» можемо констатувати, що кошти в банках України не мають рейтингу (BBB-), натомість в банках інших країн мають рейтинг BB+ (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка кредитної якості грошових коштів та їх еквівалентів АТ АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2020/2019	2021/2020
BBB-/BB+	770	5585	2799	4815	-2786
B+/B	267361	175571	280217	-91790	104646
Резерв під знецінення станом на кінець періоду	818	428	647	-390	219
Депозити та кредити овернайт у банках	267 303	180728	282369	-86575	101641

***складено на основі даних фінансової звітності**

З таблиці 2.7 бачимо, що спостерігається позитивна динаміка кредитної якості грошових коштів та їх еквівалентів: так обсяг таких коштів у 2019 р. становив 770 тис. грн, а в 2021 р. зріс до 2799 тис. грн. Максимальне значення спостерігалось в 2020 р. – 5585 тис. грн.

«Банк бере на себе зобов'язання, пов'язані з кредитуванням, у тому числі зобов'язання з надання кредитів, акредитиви та фінансові гарантії. Фінансові гарантії – це безвідкличні гарантії здійснити платежі у випадку, коли клієнт виявиться неспроможним виконати свої зобов'язання перед третіми сторонами. Фінансовим гарантіям притаманний той самий ризик, що й кредитам. Фінансові гарантії та зобов'язання надати кредит спочатку визнаються за справедливою вартістю, яка зазвичай дорівнює сумі отриманої комісії. Ця сума амортизується прямолінійним методом протягом строку існування зобов'язання, крім зобов'язань надати кредити, якщо існує імовірність того, що Банк укладе конкретну кредитну угоду і не очікує реалізувати відповідний кредит протягом короткого строку після його надання. Така комісія за надання кредиту відноситься на майбутні періоди та включається до складу балансової вартості кредиту при первісному визнанні. На кожен звітну дату зобов'язання, пов'язані з кредитуванням, оцінюються Банком за найбільшою з двох сум: неамортизованого залишку відповідної суми при первісному визнанні, та оціночних витрат, необхідних для погашення зобов'язань на звітну дату» [67].

Загальний обсяг залишків кредитів (до вирахування резерву за кредитами), наданих АТ АКБ «Конкорд» клієнтам на 2021 р. мав таку структуру: 88,2% – кредити юридичним особам (які оцінюються за амортизованою собівартістю) та 11,8% – кредити фізичним особам (які оцінюються за амортизованою собівартістю). За попередній період (2020 р.) ці показники становили відповідно 93,4% та 6,6% (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка кредитів та заборгованості клієнтів обліковуються за амортизованою собівартістю АТ АКБ «Конкорд» за 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2020/2019	2021/2020
Кредити, надані юридичним особам	715677	765469	744554	49792	-20915
Кредити, надані фізичним особам	70286	54128	99285	-16158	45157
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву за кредитами	785963	819597	843839	33634	24242
Резерв за кредитами, що надані клієнтам, які обліковуються за амортизованою собівартістю	-47484	-69514	-105664	-22030	-36150
Усього кредитів та заборгованості клієнтів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	738479	750083	738175	11604	-11908

***складено на основі даних фінансової звітності**

АТ «АКБ «Конкорд» у своїй діяльності “використовує модель очікуваних кредитних збитків, основою якої є своєчасне відображення погіршення або покращення кредитної якості фінансових інструментів з урахуванням наявної інформації та прогнозів на майбутнє. Розмір очікуваних кредитних збитків залежить від ступеню погіршення кредитної якості з дати порівняння, визначеної для фінансового інструменту. Оцінка резервів здійснюється за амортизованою та справедливою вартістю з визнанням переоцінки у іншому сукупному доході (капіталі) по відношенню до фінансових активів, що обліковуються.

Крім фінансових активів АТ «АКБ «Конкорд» здійснює розрахунок очікуваних кредитних збитків по відношенню до фінансової дебіторської заборгованості, зобов'язань з надання кредитів та фінансових гарантій, які не обліковуються за справедливою вартістю.

АТ «АКБ «Конкорд» здійснює оцінку резервів під збитки за фінансовими інструментами із застосуванням таких підходів як:

- загальний підхід: кореспондентські рахунки, міжбанківські активні операції, кредити, надані контрагентам - фізичним та юридичним особам, вкладення в боргові цінні папери, заборгованість за активами, проданими з відстрочкою платежу;

- спрощений підхід: фінансова та господарська дебіторська заборгованість.

У відповідності з загальним підходом в залежності від міри погіршення кредитної якості з моменту початкового визнання АТ «АКБ «Конкорд» відносить фінансові активи до однієї з наступних стадій:

- стадія 1 – фінансові інструменти, за якими не спостерігалось суттєвого збільшення кредитного ризику, за якими розраховуються 12-місячні очікувані кредитні збитки;

- стадія 2 – фінансові інструменти із значним збільшенням кредитного ризику, але без ознак дефолту, за якими розраховуються кредитні збитки на весь термін їх дії;

- стадія 3 – фінансові інструменти в дефолті, за якими розраховуються очікувані кредитні збитки на весь термін їх дії (включаючи первісно знецінені активи)» [67].

«Підтвердженням знецінення фінансового активу є спостережні дані про такі події:

- значні фінансові труднощі емітента або позичальника;
- порушення умов договору, такому як дефолт або прострочення платежу;
- надання банком уступки своєму позичальнику з економічних або договірних умов, пов'язаних з фінансовими труднощами позичальника, які банк не розглядав за інших умов;

- висока ймовірність банкрутства або фінансова реорганізація позичальника;

- зникнення активного ринку для фінансового активу внаслідок фінансових труднощів;

- купівлю або створення фінансового активу з великою знижкою, що відображає понесені кредитні збитки.

АТ «АКБ «Конкорд» враховує загальний ефект декількох подій, якщо неможливо ідентифікувати одну окрему подію, що спричинила знецінення фінансового активу» [67].

«Придбаний або створений кредитно-знецінений актив – придбаний або створений фінансовий актив, що є знеціненим на дату первісного визнання. Кредитно-знецінений фінансовий актив – фінансовий актив, за яким є об'єктивні докази збитку чи спостерігаються одна або декілька подій, що мають негативний вплив на очікувані майбутні грошові потоки за таким фінансовим активом, зокрема:

- значні фінансові труднощі емітента або позичальника;
- порушення умов договору, такі як дефолт або прострочення платежу;
- надання АТ «АКБ «Конкорд» уступки позичальнику з економічних або договірних умов, пов'язаних з фінансовими труднощами позичальника, які АТ «АКБ «Конкорд» не надав би за інших умов; - поява ймовірності банкрутства або фінансової реорганізації позичальника;
- зникнення активного ринку для фінансового активу внаслідок фінансових труднощів;
- купівля або створення фінансового активу з великою знижкою, що відображає понесені кредитні збитки.

За придбаними або створеними знеціненими фінансовими активами АТ «АКБ «Конкорд» на дату первісного визнання оціночний резерв не визнає. Первісно очікувані кредитні збитки за таким фінансовим активом включаються в ефективну ставку відсотка, скориговану з урахуванням кредитного ризику. В якості оціночного резерву під збитки за знеціненими активами АТ «АКБ «Конкорд» визнає тільки накопичені з моменту первісного визнання зміни очікуваних кредитних збитків за весь строк. При цьому позитивна зміна очікуваних кредитних збитків визнається як прибуток від знецінення, навіть за

умови, якщо ця величина більше раніше визнаного збитку від знецінення фінансового активу» [67].

Аналіз кредитної якості кредитів та заборгованості клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю АТ АКБ «Конкорд» у 2021 р. наведений в 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз кредитної якості кредитів та заборгованості клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю АТ АКБ «Конкорд» у 2021 р., тис. грн

Показники	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Усього
1	2	3	4	5
Кредити та заборгованість клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю				
Мінімальний кредитний ризик:	93 971			93 971

Продовження табл. 2.9

Показники	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Усього
1	2	3	4	5
Низький кредитний ризик	390 191			390 191
Середній кредитний ризик		58 681		58 681
Високий кредитний ризик		111 336		111 336
Дефолтні активи			189 660	189 660
Усього валова балансова вартість кредитів та заборгованості клієнтів, які обліковуються за амортизованою вартістю	484 162	170 017	189 660	843 839
Резерви під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю	14 072	21 913	69 679	105 664
Усього кредитів та заборгованості клієнтів, які	470 090	148 104	119 981	738 175

обліковуються за амортизованою собівартістю				
---	--	--	--	--

***складено на основі даних фінансової звітності**

Щодо питання концентрації ризику у 2021 р. п'яти найбільшим позичальникам АТ АКБ «Конкорд» видано кредитів (до вирахування резервів) на загальну суму 215737 тис. грн., що становить 29% від загального обсягу кредитної заборгованості юридичних осіб, у той час як у 2020 р. – відповідно 201265 тис. грн. (26,3%).

Аналіз кредитів в розрізі видів забезпечення АТ АКБ «Конкорд» у 2020-2021 рр. наведений у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз кредитів в розрізі видів забезпечення АТ АКБ «Конкорд» у 2020-2021 рр., тис. грн

Показники	2020			2021		
	кредити юр. ос.	кредити фіз. ос.	усього	кредити юр. ос.	кредити фіз. ос.	усього
Незабезпечені кредити	28 877	40 670	69 547	12 409	50 030	62 439
Кредити забезпечені:	736 592	13 458	750 050	732 145	49 255	781 400
грошовими коштами	306 642	1 531	308 173	332 312	32	332 344
нерухомим майном	218 586	11 167	229 753	204 733	15 089	219 822
у т.ч. житлового призначення	13 865	11 167	25 032	14 372	15 089	29 461
гарантіями і поручительствами	20 851	-	20 851	33 695	-	33 695
іншими активами	190 513	760	191 273	161 405	34 134	195 539
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без резервів	765 469	54 128	819 597	744 554	99 285	843 839

***складено на основі даних фінансової звітності**

АТ АКБ «Конкорд» визначає «ринкову вартість забезпечення у вигляді застави нерухомого майна, транспортних засобів, устаткування, товарів в обороті, виходячи з оцінки такого майна, проведеної суб'єктом оціночної діяльності. Для оцінки майна використовувались наступні методичні підходи:

- витратний підхід передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу (знецінення).

- порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки.

- дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу» [67].

Аналіз впливу вартості застави на якість кредитів АТ АКБ «Конкорд» у 2020-2021 рр. наведений у табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз впливу вартості застави на якість кредитів АТ АКБ «Конкорд» у 2020-2021 рр., тис. грн

Показники	2020			2021		
	Балансова вартість кредитів	Очікувані грошові потоки від реалізації заставленого забезпечення	Вплив застави	Балансова вартість кредитів	Очікувані грошові потоки від реалізації заставленого забезпечення	Вплив застави
Кредити, надані юридичним особам	713 285	491 373	221 912	653 737	483 194	170 543
Кредити, надані фізичним	36 798	23 381	13 417	84 438	59 239	25 199

особам на поточні потреби						
Усього кредитів	750 083	514 754	235 329	738 175	542 433	195 742

***складено на основі даних фінансової звітності**

«Оцінка майна здійснювалась з використанням підходів, вибір яких здійснювався залежно від виду майна, що оцінювалось, його складових та в залежності від первинної інформації про об'єкт оцінки. У звітному періоді АТ АКБ «Конкорд» використовував оцінку суб'єкта оціночної діяльності, у разі прийняття застави у вигляді нерухомого майна, обладнання. Ринкова вартість майнових прав на грошові кошти за договором банківського вкладу (депозиту) відповідає фактичній вартості угоди залучення цих коштів» [67].

Отже, АТ «АКБ «Конкорд» має кредитний рейтинг позичальника на рівні uaAA, а також характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками згідно Національної рейтингової шкали. Крім того, існують обґрунтовані передумови для підвищення рівня рейтингу в найближчій перспективі при збереженні позитивних тенденцій у зв'язку з оцінкою фінансового стану як «позитивного».

Таблиця 2.12 – Динаміка ефективності діяльності АТ «АКБ «Конкорд»

Показники	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення	
				2020/2019	2020/2019
Чиста процентна маржа	3,781	2,029	4,608	-1,752	2,579
Чистий спред	3,892	1,988	4,597	-1,904	2,609
Рентабельність активів	3,223	2,446	4,385	-0,777	1,939
Рентабельність власного капіталу	23,825	20,269	37,312	-3,556	17,043

Як бачимо з табл. 2.12, ефективність діяльності банку має чітку тенденцію до зростання. Так, зросли у 2021 р. відносно 2020 р. показники чистої процентної

маржі – з 2,029 до 4,608 на 2,579; чистий спред – з 1,988 до 4,597 на 2,609; рентабельність активів – з 2,446 до 4,385 на 1,939; рентабельність власного капіталу – з 20,269 до 37,312 на 17,043. Дані показники свідчать про високу ефективність роботи банку та її кредитної політики.

Висновки до розділу 2

1. За аналізований період 2019-2021 рр. спостерігається позитивна тенденція діяльності банку. Зростають такі показники як: кредитний портфель фізичних осіб – з 35 млн грн до 84 млн грн, тобто у 2,4 рази, активи банку – з 2039 млн грн у 2019 р. до 4071 млн грн у 2021 р., тобто у 2 рази, статунний капітал – з 200 млн грн до 311 млн грн, тобто у 1,6 разів, залишки коштів фізичних осіб – з 630 млн грн до 969 млн грн, тобто у 1,5 рази, кількість працівників з 393 осіб у 2019 р. до 499 осіб у 2021 р., тобто на 27% (на 106 особи), чистий прибуток зріс у 2,8 рази з 53 млн грн у 2019 р. до 147 млн грн у 2021 р., а податки АТ «АКБ «Конкорд» сплатив у 2,2 рази більше в 2021 р., ніж у 2019 р. Знизилася лише значення розміру кредитного портфелю юридичних осіб – з 703 млн грн у 2019 р. до 654 млн грн у 2021 р., тобто у 0,9 рази. Тобто всі показники характеризують ефективну діяльність АТ «АКБ «Конкорд».

2. Активи АТ «АКБ «Конкорд» у 2021 р. становили 4071 млн. грн, що 48% більше, ніж попереднього 2020 р. (за попередній період приріст становив майже 35%). Показник грошових коштів та їх еквівалентів зріс майже на 15% у 2021 р. порівняно з 2020 р.: з 589 до 676 млн грн. Зобов'язання зросли з 2416 млн грн до 3593 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто майже на 49%; кошти клієнтів – з 2022 млн грн до 2324 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто майже на 15%; інші зобов'язання – з 176 млн грн до 444 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто більш ніж у 2,5 рази. Проаналізувавши фінансові показники АТ «АКБ «Конкорд», можемо зробити висновки відносно стійкого зростання як кількісних

показників, зокрема збільшення активів, капіталу, так і якісних показників, зокрема збільшення прибутку тощо, що підтверджує вірність обраної стратегії та виваженість підходів з боку керівництва щодо управління банком.

3. Проаналізувавши кредитну якість за залишками на кореспондентських рахунках, які були відкриті в інших банках за даними рейтингу міжнародної рейтингової агенції «Fitch» можемо констатувати, що кошти в банках України не мають рейтингу (BBB-), натомість в банках інших країн мають рейтинг BB+. АТ «АКБ «Конкорд» має кредитний рейтинг позичальника на рівні uaAA, а також характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками згідно Національної рейтингової шкали. Крім того, існують обґрунтовані передумови для підвищення рівня рейтингу в найближчій перспективі при збереженні позитивних тенденцій у зв'язку з оцінкою фінансового стану як «позитивного».

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ

АТ «АКБ «КОНКОРД»

3.1. Проблеми та перспективи кредитної політики комерційних банків України

Результати діяльності українських банків в 2021 р. показали, що рівень прибуток банківської системи перевищив відмітку 30 млрд грн. Разом з тим триває поліпшення якості кредитних портфелів українських банків. Проте обсяг проблемних кредитів у вітчизняних банках зменшився за на 25 млрд грн. Що свідчить про позитивну тенденцію (рис. 3.1) [53].

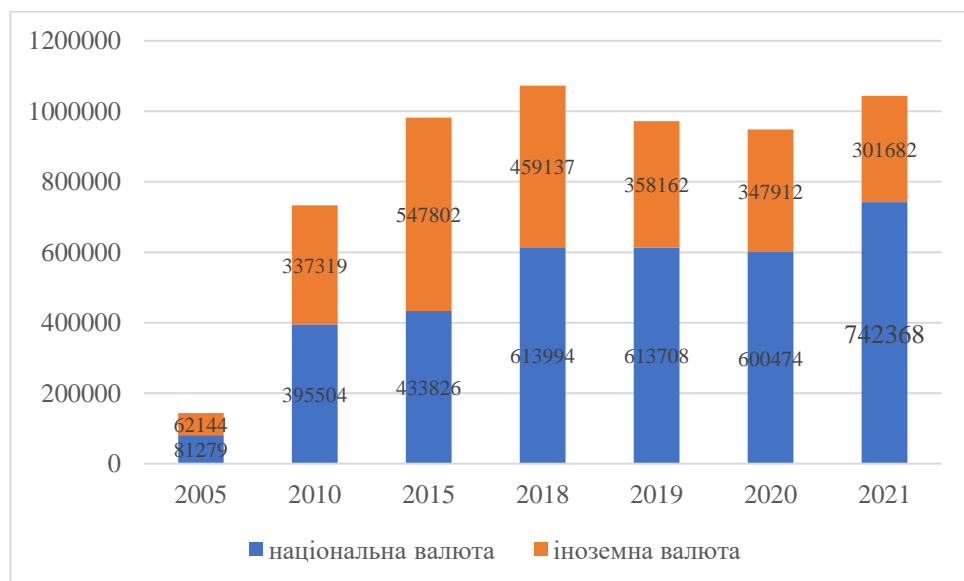


Рис. 3.1 – Динаміка обсягів кредитів, наданих депозитними корпораціями (банками) резидентам у 2021 р., млн.грн

У 2021 р. платоспроможні банки отримали 30,1 млрд грн чистого прибутку (банки отримали на 26% більше чистого прибутку, ніж минулого року упродовж аналогічного періоду, показник якого становив 23,8 млрд грн).

Протягом останніх років було виявлено тенденцію до зменшення кількості діючих банків України. Так, кількість діючих банків скоротилася з 177 од. в 2010 р. до 72 од. у 2021 р., тобто майже в 2,5 рази (рис. 3.2).

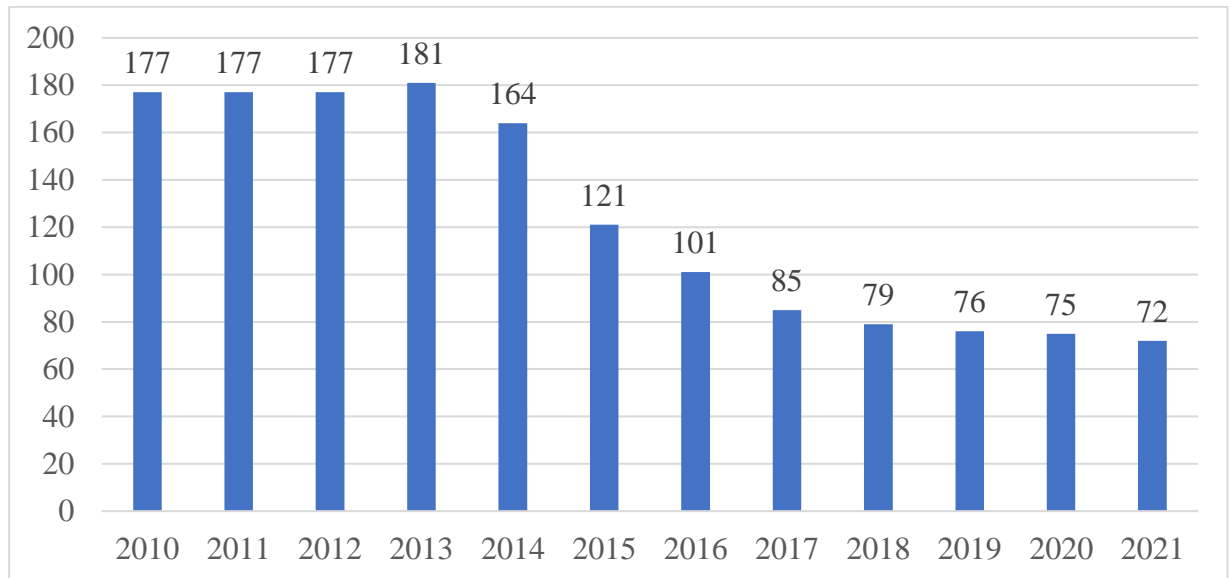


Рис. 3.2 – Динаміка кількості банківських установ в Україні за період 2010-2021 рр., од.

Таким чином, програма реформ оздоровлення банківської системи України, запропонована Національним банком України призвела до зменшення кількості банків в Україні [54].

Також відбувся ріст показника рентабельності капіталу банківського сектору. У 2020 р. показник рентабельності зріс з 23% до відмітки 29%. Слід відмітити, що в 2021 р. фінансовий результат банків становив 19,1 млрд грн, що у 2,5 рази більше, у порівнянні з показниками минулого 2020 р. Такому результату у значній мірі сприяло скорочення відрахувань до резервів: загалом на близько 70%. Відрахування для резервування під кредити – на більш ніж 40% й повернулися до докризового рівня (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Динаміка основних показників діяльності банків України
за період 2019-2021 рр., млн грн

Назва показника	2019	2020	2021
1	2	3	4
Кількість діючих банків	75	73	71
з них: з іноземним капіталом	35	33	33
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23
Активи	1 532 671	1 826 709	2 032 019
Активи в іноземній валюті	523 251	577 673	609 298
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2 033 103	2 210 172	2 343 615
з них: нерезиденти	268 229	247 955	249 544
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноз. валюті	761 166	733 877	710 556
Готівкові кошти	49 538	68 023	75 710
Банківські метали	387	565	328
Кошти в Національному банку України	83 637	60 640	65 306
з них: дисконт/премія	0	0	0
Кореспондентські рахунки, що відкриті в ін. банках	153 566	177 578	171 661
з них: нерезиденти	144 152	166 512	162 655
Строкові вклади в ін. банках та кредити, надані ін. банкам	41 061	56 296	65 607
з них: нерезиденти	37 981	43 298	44 280
з них: нараховані доходи до отримання	34	24	17
з них: дисконт/премія	0	0	-1
строкові вклади в ін. банках та кредити, надані ін. банкам в іноз. валюті	38 640	53 208	61 150
строкові вклади в ін. банках та кредити, надані ін. банкам в нац. валюті	2 421	3 087	4 457
Кредити надані клієнтам	1 038 136	967 095	1 092 983
з них: нерезиденти	65 179	15 747	22 183
з них: нараховані доходи до отримання	146 533	111 169	95 306
з них: дисконт/премія	-31 851	-48 911	-52 124
кредити органам державної влади	4 526	11 067	27 381
кредити органам державної влади в іноз. валюті	0	0	10 781
кредит органам державної влади в нац. валюті	4 526	11 067	16 600
кредити суб`єктам господарювання	822 237	754 050	815 043
кредити суб`єктам господарювання в іноз. валюті	396 180	325 835	308 014
кредити суб`єктам господарювання в нац. валюті	426 057	428 214	507 029
кредити, що надані фізичним особам	211 317	201 948	250 405
кредити фізичним особам в іноз. валюті	39 437	29 455	21 647
кредити фізичним особам в нац. валюті	171 880	172 493	228 758
кредити небанківським фінансовим установам	56	30	154
кредити небанківським фін. установам в іноз. валюті	0	0	0
кредити небанківським фін. установам в нац. валюті	56	30	154
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	557 697	758 719	752 334
з них: нерезиденти	11 050	12 021	6 613
з них: ОВДП	367 234	597 575	615 655

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
---	---	---	---

з них: нараховані доходи до отримання	7 743	11 940	13 245
з них: дисконт/премія	-25 141	-23 918	-23 767
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	504 557	389 082	314 752
Пасиви	1 532 671	1 826 709	2 032 019
Капітал	208 533	213 641	259 293
з нього: статутний капітал	470 696	479 969	481 535
Зобов'язання банків	1 324 139	1 613 068	1 772 726
Зобов'язання банків в іноземній валюті	601 778	642 146	646 940
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	22 690	23 272	25 670
з них: нерезиденти	20 654	19 916	19 663
з них: нараховані витрати до сплати	1 542	2 063	2 405
з них: дисконт/премія	-19	-8	-70
Кошти суб'єктів господарювання	521 867	629 450	747 762
з них: строкові кошти	103 587	138 697	131 277
з них: нерезиденти	19 928	22 641	29 422
з них: нараховані витрати до сплати	1 483	1 226	1 541
з них: дисконт/премія	-24	-12	-5
кошти суб'єктів господарювання в іноземній валюті	206 917	228 847	251 830
кошти суб'єктів господарювання в нац. валюті	314 950	400 604	495 932
Кошти фізичних осіб (з депозитними сертифікатами)	570 859	690 372	713 542
з них: строкові кошти	349 207	344 928	314 576
з них: нерезиденти	6 926	8 011	9 417
з них: нараховані витрати до сплати	3 137	1 951	1 569
з них: дисконт/премія	-76	-45	-11
кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) в іноземній валюті	251 646	283 670	275 540
кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) в національній валюті	319 213	406 702	438 003
Кошти небанківських фінансових установ	28 814	35 563	40 020
з них: строкові кошти небанківських фін. установ	17 827	16 646	17 427
з них: нерезиденти	24	121	91
з них: нараховані витрати до сплати	278	142	169
з них: дисконт/премія	-10	-7	0
кошти небанківських фін. установ в іноз. валюті	5 001	5 357	6 941
кошти небанківських фін. установ в нац. валюті	23 813	30 206	33 079
Рентабельність активів, %	5,23	2,14	4,20
Рентабельність капіталу, %	38,65	18,31	33,31

Також із впевненістю можна стверджувати, що банки швидко адаптувалися до роботи в умовах карантинних обмежень. Крім того, українські банки зберегли високу операційну ефективність, істотно наростили чисті процентні та комісійні доходи у порівнянні із попереднім кризовим 2020 р. [17].

Показники чистого процентного та комісійного доходів у річному вимірі зросли завдяки здешевленню вартості ресурсів приблизно на 30%, також було відновлено споживче кредитування та відбулося нарощення обсягів

безготівкових операцій із населенням. В той же час загальний обсяг операційних доходів банків у 2021 р. зменшилися на 2%, а витрати зросли на 12%.

Основна причина зниження доходів банків – це переоцінка індексованих цінних паперів, яка минулого 2020 р. збільшила прибуток, а у 2021 р. – зменшила. Отримані доходи з запасом покривають операційні витрати й відрахування в резерви під кредитні ризики.

Позитивним аспектом є також зменшення обсягу проблемних кредитів на 25 млрд грн у 2021 р. НБУ відмічає скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL) відколи обсяг NPL визначається за оновленою методологією з 41,0% до 37,2% - на 3,8% (рис. 3.3).

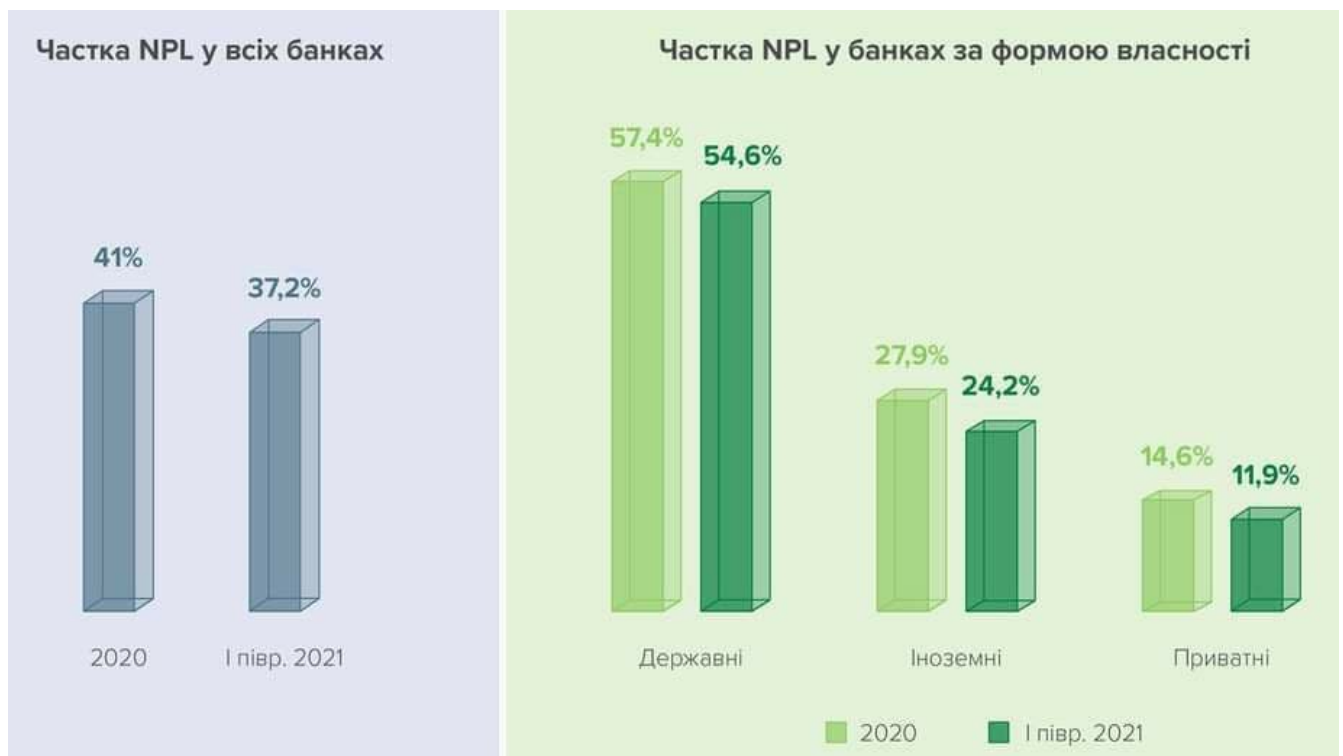


Рис. 3.3 – Частка непрацюючих кредитів (NPL)

Крім того, в банках усіх груп покращилася якість кредитних портфелів: найкраща динаміка спостерігається в банків з іноземним капіталом. Частка NPL у банків із приватним українським капіталом вперше скоротилася до рівня нижче 12% і є найкращою серед усіх груп. Державні банки у 2021 р. скоротили обсяг

непрацюючих кредитів майже на 15 млрд грн, проте вони досі акумулюють понад 70% NPL-портфеля банківського сектору [75].

Отже, у 2021 р. із 73 платоспроможних фінансових установ 63 були прибутковими та отримали чистий прибуток 30,3 млрд грн, що перекрило збитки 10 банків на загальну суму 0,2 млрд грн.

3.2. Управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»

На банківській системі України, до якої в тому числі входить АТ «АКБ «Конкорд», лежить серйозна відповідальність у питанні утримання стабільного стану та зростання економічної могутності нашої держави. Крім цього, для керівництва АТ «АКБ «Конкорд» очевидно, що необхідно встановлювати та підтримувати рівновагу між інтересами клієнтської та акціонерної частини.

Незважаючи на те, що робота АТ «АКБ «Конкорд» відрізняється складністю та завантаженістю, банк, як і раніше, активно діє, і дає можливість клієнтам скористатися широким асортиментом сучасних сервісів.

Складнощі економіки стали причиною ускладнення кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд». Причини криються у зниженій ліквідності економічної сфери, кризових явищах в економіці та зниженим рівнем доступності кредитних коштів, а також значних відсотках за кредитами [47].

Враховуючи сказане вище, можна дійти невтішного висновку у тому, що АТ «АКБ «Конкорд» рекомендується застосування діяльності своїх клієнтів особливого підходу під час створення планів на тривалі проекти у частині розвитку. Підхід цей повинен базуватися на консервативності та ґрунтовності. Також від банку надходить рекомендація звертатися до працівників банківської організації тим клієнтам, які найчастіше проходять через труднощі у фінансовій сфері. Завдяки цьому проблема зможе бути вирішена оперативно та якісно. Якщо ж криза настала, то працівники АТ «АКБ «Конкорд» докладуть усіх наявних сили для того, щоб з цієї ситуації всі сторони вийшли з втратами в найменшому розмірі [32].

1. Надання кредитів організаціям. Щоб надавати кредитні кошти компаніям, АТ «АКБ «Конкорд» були вироблені такі правила. Головним чином підтримці банку підлягають такі економічні сфери, як:

- сфери, які допомагають задовольнити основні потреби людей (продаж медикаментів, продуктів харчування);
- сфери, пов'язані з оборонно-промисловим комплексом;
- сфери, пов'язані з вирішенням суспільних проблем та підтриманням нормальної життєвої діяльності (постачання водою та електрикою);
- компанії, які класифікуються, як малі;
- компанії агропромислового комплексу;
- компанії, які є постійними партнерами для АТ «АКБ «Конкорд».

2. Контроль ризиків. Враховуючи те, наскільки важливо працювати з клієнтами та власниками в даний час, АТ «АКБ «Конкорд» постійно здійснює застосування різноманітних заходів додаткового характеру, які дають змогу здійснювати ефективне управління ризиками:

- здійснюється зміна пріоритетності стійкості клієнтського бізнесу;
- посилюється забезпечення наданих кредитних коштів новітніми та потрібними потоками коштів від бізнес-активності клієнта;
- надаються стабільні державні або корпоративні гарантії;
- знижується кредитна межа на максимальний розмір навантаження в боргах;
- як застави застосовуються активи, які мають ліквідність;
- збільшується рівень контролю банком за керівниками та регулювання за допомогою застосування додаткових обмежувальних методів щодо клієнтської активності, включаючи:
 - зниження межі на максимум боргового навантаження;
 - введення додаткових лімітів на зміни в контролюючій бізнес групі;
 - збільшення переліку подій, що тягнуть потребу в достроковій сплаті боргу банку;
 - чіткість умов для крос-дефолту перед іншими банками.

З цих причин АТ «АКБ «Конкорд» планується посилення контролю за такими сферами:

- джерела, які застосовуються для повернення боргів та кредитних коштів;
- рівень клієнтської ліквідності;
- ступінь навантаження боргом;
- рівень здійсненності бізнес-планів у волатильних умовах;
- консервативні прогнози в плануванні клієнтської платоспроможності;
- аналіз боргів для прогнозування можливих клієнтських проблем [64].

3. Надання кредитних коштів громадянам. Говорячи про отримання кредитних коштів громадянами, слід зазначити, що АТ «АКБ «Конкорд» встановлені такі пріоритети, як:

- підвищення доступності надання кредитних коштів, збільшення числа методів погашення кредитів, включаючи платежі щомісяця в рівних частинах, що знижуються, впровадження технології роз'яснення клієнтам деталей платежів;

- надання допомоги клієнтам при отриманні кредитних коштів для того, щоб уникнути підвищеного боргового навантаження. У цей момент важливо звернути увагу на особисту здатність клієнта платити за боргами;

- підтримка різноманітності наданих сервісів у сфері роздрібного кредиту;
- підвищення здатності працювати, яка буде спрямована на підтримку та зростання якісних відносин у сфері кредиту;

- підтримка грамотності клієнтів на високому рівні, надання детальної інформації щодо послуг.

Безпосередньо собі АТ «АКБ «Конкорд» визначив низку пріоритетів із кредитування українських компаній, і громадян. Зокрема, банк ухвалив рішення підтримувати галузі, які гарантують задоволення необхідних життєвих потреб населення (наприклад, роздрібні мережі та аптеки), а також галузі, що виконують життєзабезпечення (електро- та водопостачання, транспорт тощо). Окрім них АТ «АКБ «Конкорд» має намір надавати підтримку оборонно-промислому комплексу, малому бізнесу та сільському господарству. Що ж до фізичних осіб,

то їм АТ «АКБ «Конкорд» підвищить доступність кредитів, надавши різні способи їх погашення (рівними щомісячними чи диференційованими платежами), і навіть збереже всю лінійку роздрібних кредитних продуктів [43].

Окрім цього АТ «АКБ «Конкорд» запровадить додаткові заходи щодо ефективного управління ризиками. Зокрема банк планує змінити критерії визначення стійкості бізнесу клієнтів, а також розширити вимоги щодо забезпечення кредитів. Своє забезпечення компанії-позичальники повинні будуть підтверджувати достатніми та своєчасними грошовими потоками від операційної діяльності, заставами ліквідних активів, гарантіями чи поруками держави чи власників бізнесу. Також АТ «АКБ «Конкорд» розширить перелік подій, що тягнуть за собою дострокове витребування заборгованості банком, і більш чітко визначить критерії крос-дефолту за зобов'язаннями клієнта перед іншими кредиторами. Що стосується фізичних осіб, то АТ «АКБ «Конкорд» посилить увагу до їхньої індивідуальної платоспроможності при видачі нових кредитів.

АТ «АКБ «Конкорд», незважаючи на істотне зростання навантаження на банк, його співробітників та інфраструктуру, продовжує свою діяльність у повному обсязі, надаючи всі види послуг постійним і новим клієнтам, фізичним та юридичним особам, підприємствам великого, малого та середнього бізнесу, що працюють у всіх галузях економіки .

АТ «АКБ «Конкорд» дотримуватиметься наступних пріоритетів у кредитуванні юридичних осіб, підтримка наступних галузей та секторів економіки: галузі, що гарантують задоволення щоденних та найнеобхідніших життєвих потреб населення (роздрібні мережі, аптеки тощо), галузі, що виконують життєзабезпечені функції (електро- та водопостачання, транспорт тощо).

Оборонно-промисловий комплекс; малий бізнес, сільське господарство; підтримка існуючих клієнтів АТ «АКБ «Конкорд» та виконання банком вже взятих на себе юридичних зобов'язань щодо кредитування в рамках укладених договорів, підтримка позичальників банку, безперервність діяльності яких є

критичною для інших позичальників АТ «АКБ «Конкорд», кредитування оборотних коштів та поточних потреб бізнесу клієнтів.

Усвідомлюючи особливу відповідальність перед акціонерами та вкладниками, АТ «АКБ «Конкорд» запроваджує додаткові заходи щодо ефективного управління ризиками:

1. Зміна критеріїв стійкості бізнесу клієнтів стосовно діяльності у складних умовах

2. Посилення забезпеченості кредитів: достатніми та своєчасними грошовими потоками від операційної діяльності позичальника, операційною прибутковістю бізнесу, заставами ліквідних активів, гарантіями/поруками держави чи власників бізнесу [60].

Підвищення рівня та якості контролю з боку АТ «АКБ «Конкорд» за відповідальною поведінкою власників та менеджменту шляхом запровадження додаткових умов та обмежень на діяльність позичальника, у тому числі:

- зниження ліміту максимального боргового навантаження
- запровадження додаткових обмежень щодо зміни контролю за бізнесом
- розширення переліку подій, що тягнуть дострокове витребування заборгованості АТ «АКБ «Конкорд»,
- більш чітке визначення критеріїв крос-дефолту щодо зобов'язань клієнта перед іншими кредиторами

Для цього АТ «АКБ «Конкорд» посилює увагу: до джерел погашення та їх надійності, до рівня поточної ліквідності клієнта, до рівня боргового навантаження, до якості та ліквідності забезпечення, до адекватності фінансових планів і дій позичальників щодо зовнішніх умов, що різко змінилися, до консервативності підходів у прогнозах платоспроможності клієнтів.

До моніторингу позикової заборгованості для ранньої діагностики потенційних проблем у позичальників.

Щодо фізичних осіб АТ «АКБ «Конкорд» наслідуватиме наступні пріоритети: підвищуватиме доступність кредитів, пропонуючи різні способи їх погашення - рівними щомісячними (ануїтетними) або диференційованими

платежами, з обов'язковим роз'ясненням клієнтам усіх можливостей та обмежень того чи іншого виду платежів.

Допомагатиме клієнтам, уникнути прийняття на себе надмірного боргового навантаження, посиливши увагу до індивідуальної платоспроможності при видачі нових кредитів, зберігатимемо всю лінійку роздрібних кредитних продуктів і продовжуватимемо оптимізувати її, враховуючи необхідність збереження якості кредитного портфеля. Забезпечувати підвищення фінансової грамотності населення, консультації та роз'яснення щодо всіх продуктів та послуг банку [58].

АТ «АКБ «Конкорд» працює виключно відповідно до чинного законодавства. Посилюючи боротьбу з корупційним та іншим незаконним тиском на працівників. Для цього АТ «АКБ «Конкорд» відкриває цілодобову телефонну лінію для отримання інформації, яка допоможе нам забезпечити повне дотримання прозорих та справедливих правил надання кредитів клієнтам АТ «АКБ «Конкорд».

3.3. Удосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»

Сутність кредитної політики визначається як стратегія та тактика банку щодо залучення ресурсів на поворотній основі та їх інвестування в частині кредитування клієнтів банку. Предметною стороною реалізації кредитної політики є функціональні форми та види кредитної політики банку. В основу класифікації видів кредитної політики покладено різні критерії: термін, вартість кредиту, тип ринку та ін. Незалежно від виду кредитна політика банку має внутрішню структуру. Основними елементами кредитної політики комерційного банку є:

- 1) стратегія банку з розробки основних напрямів кредитного процесу;
- 2) тактика банку щодо організації кредитування;
- 3) контроль над реалізацією кредитної політики. Функцією кредитної політики банку загалом є оптимізація кредитного процесу, маючи на увазі, що цілі та пріоритети розвитку (вдосконалення) кредитування, визначені банком, і становлять його кредитну політику.

Основним моментом розробки кредитної політики є правильна постановка мети і вибір відповідних інструментів для реалізації. Основною метою комерційного банку є його розвиток, що розуміється у найширшому значенні.

Принципи кредитної політики є основою кредитного процесу, вони поділяються: загальні (наукова обґрунтованість, оптимальність, ефективність, і навіть єдність, нерозривний зв'язок елементів кредитної політики); специфічні принципи кредитної політики, такі як прибутковість, прибутковість, безпека та надійність. Роль кредитної політики банку полягає у визначенні пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення банківської діяльності в процесі акумуляції та інвестування кредитних ресурсів, розвитку кредитного процесу та підвищення його ефективності [11].

При формуванні кредитної політики банк має враховувати низку об'єктивних та суб'єктивних факторів. Таких як макроекономічні, галузеві та регіональні та всередині банківські.

Кредитна політика комерційного банку несе у собі об'єктивне початок (вона має суперечити єдиної грошово-кредитної політики НБУ) і водночас вона визначається стратегією і тактикою комерційного банку. Єдність об'єктивного і суб'єктивного підходів у процесі формування кредитної політики комерційного банку дозволяє найповніше врахувати всі чинники, що впливають діяльність комерційного банку, що зумовлюють його політику, і, як наслідок, виробити найбільш раціональну, оптимальну, ефективну кредитну політику банку.

Методологія формування кредитної політики банку передбачає формулювання основних принципів, використовуваних на вирішення аналізованої проблеми. Ці принципи слід застосовувати збалансовано, тобто. розробки кредитної політики необхідно досягти раціонального поєднання наступності наявного досвіду та елементів новаторства, що відбиває реалії української економіки. Інструментарієм формування кредитної політики є механізми управління активами та пасивами банку: механізм управління гепом, ставкою відсотка, ліквідністю та кредитним ризиком [41].

Особливості кредитної політики комерційного банку в умовах фінансової нестабільності полягає у наданні кредитів позичальникам на цілі, передбачені їх статутом для здійснення поточної та інвестиційної діяльності. Надання банком кредитів ґрунтується на обліку необхідних потреб позичальників у позикових коштах, наявності достатніх гарантій для своєчасного їхнього повернення. Банк надає кредити в межах власного капіталу та залучених коштів, забезпечуючи збалансованість ресурсів, що розміщуються та залучаються за строками та обсягами.

Кредитні операції – найбільш ризикові операції банку. Тому кредитна політика орієнтується на надійність заздалегідь перевірених позичальників, з якими банк протягом тривалого часу працює та знає їхній фінансовий стан.

Головною метою Банку є забезпечення високої якості активів та надійності Банку в умовах спаду економіки, а також зміцнення його ринкових позицій.

Кредитний портфель є склад і структуру виданих кредитів за галузями, видами забезпечення та строками.

Шляхи вдосконалення кредитної політики передбачається здійснювати з допомогою інноваційних методів аналізу даних.

Основним напрямом у розвитку кредитування є його роздрібний аспект. Використання нових технологій інтелектуального аналізу даних дозволяє оцінити кредитний ризик фізичної особи. Користуючись цими методиками, було запропоновано гіпотеза у тому, які чинники впливають на кредитоспроможність людини. На думку експертів, з цих факторів можна врахувати сумарний ризик. Тим самим повинне досягатися і віднесення потенційного позичальника до здатних повернути кредит або нездатним. Дерева рішень – один із методів автоматичного аналізу даних [57].

Одним із шляхів удосконалення управління кредитною політикою комерційного банку є її орієнтація на клієнта, на збереження безпечного для банку рівня кредитного ризику. Кредитна політика АТ «АКБ «Конкорд» затверджуються менеджментом банку та охоплюють три бізнес- сегменти корпоративний, малий та середній бізнес, а також роздрібний.

Досить розгалуженою є організаційне забезпечення системи управління кредитним ризиком АТ «АКБ «Конкорд». Так, управління та моніторинг кредитних ризиків здійснюється Директоратом з Управління ризиками, Кредитними комітетами та іншими комітетами, створеними у банку та діють на колегіальній основі, Правлінням АТ «АКБ «Конкорд» в межах їх повноважень. Перед поданням заявки на розгляд Кредитного комітету всі рекомендації щодо кредитних процесів (визначення кредитних лімітів щодо позичальника або зміни умов кредитних угод тощо) розглядаються та затверджуються відповідним відділом у структурі Управління з контролю за кредитними ризиками.

Збільшення портфеля корпоративних кредитів переважно спричинене переоцінкою валютного портфеля, а також деяким зростанням комерційного кредитування [15].

На сьогоднішній день у АТ «АКБ «Конкорд» працює централізована модель прийняття рішень у сфері управління кредитним ризиком, тобто всі рішення про надання кредитів аналізуються ризик менеджерами та приймаються Кредитними Комітетами Головного офісу. У цьому процесі управління ризиками в АТ «АКБ «Конкорд» - безперервний і охоплює всі структурні рівні, від управлінського рівня, у якому безпосередньо виникають ризики.

Удосконалений механізм кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» повинен складатися з:

- організаційно-інституційного елемента, який передбачає структурно-функціональну модифікацію кредитного процесу АТ «АКБ «Конкорд» на основі впровадження нових спеціалізованих організацій та установ, покликаних вирішити окремі проблемні питання в галузі інформаційного забезпечення прийняття рішень щодо кредитування та прискорення стягнення проблемної заборгованості;

- економічної підсистеми, яку передбачається розвинути в частині оцінки та прогнозування економічної ефективності кредитної діяльності АТ «АКБ «Конкорд», на основі впровадження моделей оцінки індивідуального ризику позичальників та оптимізації кредитного портфеля АТ «АКБ «Конкорд».

- на рис. 3.4 представлена структурно-логічна схема управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд», заснована на управлінні кредитним ризиком спрямована на максимальний облік усієї системи факторів (як мікроекономічної, так макроекономічної природи), системна дія яких призводить до виникнення та дифузійно мультиплікативного поширення кредитних ризиків у діяльності АТ «АКБ «Конкорд».



Рис. 3.4 - Структурно-логічна схема управління ризик-орієнтованою кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»

Отже, методичне забезпечення оптимізації кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» має враховувати багатокритеріальність такої оптимізаційної процедури - підвищення привабливості для цільового клієнтського сегмента та прийнятність супроводжувачого продукту ризику для банку в певних прогнозних макроекономічних умовах з урахуванням затвердженої кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд».

Враховуючі всі окреслені проблеми і недоліки, які показав аналіз кредитного портфеля АТ «АКБ «Конкорд» з метою зниження кредитного ризику та максимізації прибутку АТ «АКБ «Конкорд» від кредитних операцій, що в цілому підвищить показники його ефективності пропонуємо модель оптимізації кредитного портфелю, в основі якої лежатиме лінійна оптимізаційна модель.

Цільовою функцією даної математичної моделі є прибуток банку від кредитних операцій, залежить від питомої ваги ресурсів, які вкладають у різного роду кредитні операції, позначимо її як Y .

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що банк пропонує кредитну програму, котра, залежно від умов кредитування і типу позичальників, складається з n видів кредиту. Тоді x_j ($j = 1, \dots, n$) буде тією часткою ресурсів банку, спрямованих на надання кредиту j -го виду. r_j – це річною ефективною кредитною ставкою, яка характеризує дохідність кредиту (кожного його виду).

B – це витрати банку на здійснення кредитної діяльності: складаються з процентних, комісійних, операційних витрат, а також відрахувань до резервів. Маємо таку цільову функцію моделі:

$$Y = (\sum_{j=1}^n x_j r_j) - B \rightarrow \max \quad (3.1)$$

Наступний крок - формування системи обмежень, яка враховує різні умови кредитного портфеля та їх поєднання. Однією з таких вимог є ризик-менеджмент банку щодо структури кредитного портфеля. В основі цих вимог лежать основні методи зниження кредитного ризику портфеля, зокрема таких як: диверсифікація, лімітування та створення резервів.

Так, для того щоб забезпечити достатній рівень диверсифікації встановимо обмеження, відповідно до яких частка кожного виду кредиту не повинна бути меншою від певної частки сукупного кредитного портфеля ($d\%$).

Існують види кредитів, які є більш ризикованими для банку (строк повернення яких більше 5 років, бланкові кредити, а також кредити готівкою) тобто такі види кредитів, цільове використання яких не може бути повністю

контрольовані банком. До таких видів кредитів застосовуємо лімітування шляхом обмеження їхньої суми певною часткою сукупного кредитного портфеля ($l\%$).

Проте чрезмірна обережність при кредитуванні часто призводить до недостатніх, а подекуди й від'ємних фінансових результатів: встановлюємо обмеження часткою низько ефективних кредитів, яка не повинна бути більшою від кредитного портфеля банку ($g\%$).

Проаналізувавши відповідну літературу і експертні думки фахівців галузі встановлюємо середні по банкам значення часток []:

$$d\% = 2\%;$$

$$l\% = 50\%;$$

$$g\% = 33\%.$$

До низькоефективних кредитів відносяться ті, ефективні ставки за якими нижчі за 10%. Також до системи обмежень в роботі включено вимогу про максимальний розмір кредитного портфеля.

Загальна сума ресурсів банку на останню звітну дату (сума зобов'язань та власного капіталу) становить 4 071 094 тис. грн. За період дослідження кредитний портфель займав приблизно 20% від загальної суми активів (P):

$$\sum_{j=1}^n x_j \leq 0,2 \times P \quad (3.2)$$

Також вводимо обмеження щодо суми кредитування фізичних та юридичних осіб. Проведений аналіз показав, що кредитний портфель АТ «АКБ «Конкорд» сформовано у співвідношенні 5% – кредитування фізичних осіб та 95% – кредитування юридичних осіб. Тож пропонується обрати дане співвідношення, як ефективне для формування прибутку банку.

АТ «АКБ «Конкорд» станом 2021 р. пропонує кредити 15 видів (табл. 3.2), які різняться за позичальниками, термінами, граничними сумами, забезпеченням, характером цільового використання.

Таблиця 3.2 - Перелік та вартість кредитних операцій АТ «АКБ «Конкорд»

№ з/п	Вид кредиту	Річна ефективна кредитна ставка, %
Кредити фізичним особам		
1	Кредит на придбання автомобіля	35
2	Карткові кредити NFINITE	35
3	Карткові кредити WORLD	38
4	Карткові кредити PLATINUM	39
5	Споживчий кредит під заставу майна	19
6	Кредитування на задоволення споживчих потреб	35
7	Кредит фізичним особам на придбання нерухомості на вторинному ринку	15
Кредити для бізнесу		
8	Строковий кредит	19-24
9	Кредитна лінія	19-24
10	Кредит під заставу депозиту	14-23
11	Швидкий кредит для МСБ	18
12	Доступні кредити 5%	5
13	Доступні кредити 7%	7
14	Доступні кредити 9%	9
15	Овердрафт	19-24

Тому змінними запропонованої моделі будуть x_j ($j = 1, \dots, 15$) – обсяги коштів, які банк може надати в кредит кожного виду.

З огляду на вартість деяких видів кредитів, пропонується ввести обмеження для Кредит на придбання автомобіля, Карткові кредити NFINITE, WORLD, PLATINUM, Кредитування на задоволення споживчих потреб, оскільки дані види кредитів мають найбільшу річну ставку (понад 30%). При розрахунку необхідно використати дані про витрати банку, що представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Розрахунок витрат АТ «АКБ «Конкорд» на здійснення кредитної діяльності

Показники	2019	2020	2021
Процентні витрати	63651	76724	119786

Комісійні витрати	242685	732046	894282
Інші витрати	232261	442635	649111
Всього	538597	1251405	1663179

Отже, за підсумками 2021 р. $B = 1663179$ тис. грн. Звісно, що для отримання точніших результатів бажано взяти до розрахунку лише ту частину витрат, які пов'язані саме з кредитною діяльністю, адже банк проводить й інші активні операції, що потребують видатків. Але оприлюднена фінансова звітність не містить таких даних.

Таким чином, з урахуванням всіх вище наданих обмежень, математична модель оптимальної структури кредитного портфеля АТ «АКБ «Конкорд» буде виглядати наступним чином:

$$Y = 0.35x_1 + 0.35x_2 + 0.38x_3 + 0.39x_4 + 0.19x_5 + 0.35x_6 + 0.15x_7 + 0.215x_8 + 0.215x_9 + 0.185x_{10} + 0.18x_{11} + 0.05x_{12} + 0.07x_{13} + 0.09x_{14} + 0.215x_{15} - 1663179 \rightarrow \max \quad (3.3)$$

Запропоновану функцію розв'язуємо за допомогою функції програми Excel «Пошук розв'язку».

Результати реалізації запропонованої моделі:

$$\begin{cases}
 x_1 \geq 0,02 \times (x_1 + \dots + x_{15}) \\
 x_1 + x_2 + x_3 + x_4 + x_5 + x_{15} \leq 0,05 (x_1 + \dots + x_{15}) \\
 x_{12} + x_{13} + x_{14} \leq 0,33 (x_1 + \dots + x_{15}) \\
 x_1 \leq 10\% \\
 x_2 \leq 10\% \\
 x_3 \leq 10\% \\
 x_4 \leq 10\% \\
 x_6 \leq 10\% \\
 x_1 + x_2 + x_3 + x_4 + x_5 \leq 5\% \\
 x_1 + x_2 + x_3 + x_4 + x_5 \leq 0,02 \times 1663179 \\
 x_j \geq 0, j = 1, \dots, 15
 \end{cases} \quad (3.4)$$

Фактичне значення кредитного портфелю АТ «АКБ «Конкорд» складає 18% загальної суми активів, наступним кроком є підбір оптимальної частки, при якій банк вийде на мінімальний позитивний фінансовий результат: тобто змінюючи, а саме збільшуючи цю частку з кроком 10%, дослідимо вплив на прогнозований прибуток банку.

Таблиця 3.4 - Прогнозний процентний дохід в залежності від частки кредитного портфеля в загальних активах АТ «АКБ «Конкорд»

Показники	Фактичне, 2021 р., тис. грн	Частка кредитного портфеля в загальних активах банку			
		28%	38%	48%	58%
Процентні доходи, в т.ч	307397	399616	461096	507205	562537
– від кредитних операцій	245918	338137	399617	445726	501058
– від інших операцій	61479	61479	61479	61479	61479
Процентні витрати	-119786	-119786	-119786	-119786	-119786
Чистий процентний дохід	187611	279830	341310	387419	442751

Математичне моделювання показало, що досягнувши частки 58%, банк виходить на мінімальний позитивний фінансовий результат та при даній структурі, буде працювати більш ефективно.

Таким чином, за умови застосування запропонованої моделі оптимальної структури кредитного портфеля досліджуваного банку з метою максимізації прибутку зростуть низка показників ефективності, зокрема, процентний дохід та чистий процентний дохід (за умови незмінних процентних витрат). Зміна зазначених показників в результаті зміни частки кредитного портфеля в загальній сумі активів банку, наведена в таблиці 4.2.

Висновки до розділу 3

1. Результати діяльності українських банків в 2021 р. показали, що рівень прибуток банківської системи перевищив відмітку 30 млрд грн. Разом з тим триває поліпшення якості кредитних портфелів українських банків. Проте обсяг проблемних кредитів у вітчизняних банках зменшився за на 25 млрд грн. Що свідчить про позитивну тенденцію. Також із впевненістю можна стверджувати, що банки швидко адаптувалися до роботи в умовах карантинних обмежень. Крім того, українські банки зберегли високу операційну ефективність, істотно наростили чисті процентні та комісійні доходи у порівнянні із попереднім кризовим 2020 р. Отже, у 2021 р. із 73 платоспроможних фінансових установ 63 були прибутковими та отримали чистий прибуток 30,3 млрд грн, що перекрыло збитки 10 банків на загальну суму 0,2 млрд грн.

2. Питанням роботи банківської системи та фінансових ринків в умовах карантину та запровадженого режиму надзвичайної ситуації в окремих регіонах займається керівництво АТ «АКБ «Конкорд», шляхом співпраці з НБУ. В рамках цих питань приймаються заходи для високої поінформованості своїх клієнтів щодо оплати картками від CONCORDBANK за допомогою сервісів Apple/Google Pay або з використанням мобільного додатку чи WEBверсією інтернет-банкінгу «icON25»; крім цього проводиться виважена політика відносно операцій з

кредитування, з іноземною валютою та інших операцій для уникнення ризиків втрат. На сьогодні керівництво АТ «АКБ «Конкорд» не вбачає жодних підстав для створення додаткових резервів

Враховуючи високий відсоток умовно-стабільних залишків на поточних рахунках клієнтів Банку та загальний приріст ресурсної клієнтської бази, можна дійти висновку, що ризик ліквідності є передбачуваним та контрольованим. Крім того, позитивний вплив на потенційний рівень ризику ліквідності чинить також той факт, що загальні активи Банку профінансовані на 14% власним капіталом, а коефіцієнт покриття загальних зобов'язань балансовим капіталом на 01.01.2020 становить майже 16%

3. Методичне забезпечення оптимізації кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» має враховувати багатокритеріальність такої оптимізаційної процедури - підвищення привабливості для цільового клієнтського сегмента та прийнятність супроводжуючого продукту ризику для банку в певних прогнозних макроекономічних умовах з урахуванням затвердженої кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд». Таким чином, у рамках вдосконалення методичних основ та інструментарію формування кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» нами запропоновано адаптивну систему формування кредитної політики, яка передбачає створення ефективної команди функціональних підрозділів банку, координація роботи яких повинна забезпечити оперативну реакцію на зміну факторів. Ця ситуація стала причиною необхідності запровадження департаменту розробки кредитної політики в межах головного офісу на стратегічному рівні управління. Ключовою метою створення даного департаменту є покладання на нього функцій щодо повного формування кредитної політики банку з урахуванням ризиків.

РОЗДІЛ 4

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАПРОПОНОВАНИХ ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ «АКБ «КОНКОРД»

4.1. Основні напрями щодо удосконалення процесу управління кредитною політикою в АТ «АКБ «Конкорд»

Щодо АТ «АКБ «Конкорд» запропоновано такі рекомендації щодо вдосконалення систем прогнозування ризиків, що в свою чергу забезпечить удосконалення управління кредитною політикою:

- розробка так званих сигнальних карт, на діаграмах яких наочно показуються ризики характерні для кожної бізнесодиниці (розбиті за категоріями та сумами), та визначення показника загальної корпоративної схильності до ризику;

- визначення стратегії управління ризиками;

- створення ефективної групи ризик-менеджерів. Завдання груп ризик-менеджерів - виявляти, вимірювати та оцінювати ризики для кожної бізнесодиниці та розробляти загальну корпоративну позицію щодо цих ризиків. При цьому обсяг ризиків, що приймаються, повинен відповідати загальнокорпоративним принципам стратегії ризиків;

- наявність висококваліфікованих ризик-менеджерів. У групу ризику-менеджерів лише на рівні підрозділів і корпоративного центру АТ «АКБ «Конкорд» необхідно залучити потужні інтелектуальні ресурси, щоб ці групи могли давати керівникам по-справжньому слушні поради та наполягати на своїй точці зору;

- розподіл обов'язків. Не можна допускати, щоб одні й самі співробітники АТ «АКБ «Конкорд» визначали стратегію ризиків, відслідковували відповідність їй діяльності корпорації і водночас ініціювали рішення про прийняття ризиків та управління ними;

- чіткі особисті обов'язки. Слід чітко визначити посадові обов'язки ризик-менеджерів, які полягають у розробці стратегії ризиків та контролі реалізації, та суворо розмежувати повноваження корпоративного ризик-менеджменту та ризик-менеджерів окремих підрозділів;

- відповідальність за ризик. Якщо навіть є корпоративна група ризик-менеджменту, це не означає, що структурні підрозділи АТ «АКБ «Конкорд» не повинні відповідати за ризики, що приймаються ними, тим більше що вони краще за інших розуміють природу цих ризиків і забезпечують перший рівень захисту АТ «АКБ «Конкорд» від ризиків;

- облік ризиків. Звіти раді директорів та правління АТ «АКБ «Конкорд» повинні, окрім іншого, містити основні показники співвідношення ризиків та прибутковості;

- навчання та кваліфікація. Необхідно організувати навчання діючих та нових членів ради директорів АТ «АКБ «Конкорд» та оцінити потребу в нових керівниках, які мають необхідну компетенцію в галузі управління ризиками;

- діяльність ради директорів. Рада директорів АТ «АКБ «Конкорд» має регулярно аналізувати ефективність свого управління ризиками та взаємодіяти з менеджерами з питань оцінки та управління ризиками;

- розвиток культури прийняття ризиків. Для розвитку культури прийняття ризиків АТ «АКБ «Конкорд» не обійтися без формалізованого загальнокорпоративного аналізу ризиків, коли кожен структурний підрозділ АТ «АКБ «Конкорд» має виробити ризиковий профіль;

- мотивація працівників. Слід розробити систему мотивації співробітників АТ «АКБ «Конкорд» до вироблення та прийняття ефективних рішень у сфері ризиків та оцінювати роботу керівників підрозділів АТ «АКБ «Конкорд» не тільки на підставі показників чистої прибутковості, а й з урахуванням ризику – тоді вони відповідатимуть за свої дії та не підуть на невиправданий ризик. Ризиків, які суттєво впливають на діяльність АТ «АКБ «Конкорд», значна кількість, відповідно, обсяг інформації, що підлягає аналізу,

є значним, відповідно для управління ризиками в системі кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд».

Прогнозування ризиків в АТ «АКБ «Конкорд» має передбачати виконання фахівцями таких основних функцій: менеджер з ризик-моніторингу, менеджер з ідентифікації ризиків, менеджер з оцінки ризиків, менеджер з аналізу ризиків та менеджер з оптимізації ризиків.

Важливим завданням організації ризик-менеджменту в системі формування кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» є створення єдиної системи аналітично-інформаційного забезпечення. Вона має складатися з різних баз даних: каталог ризиків, план дій ризик-менеджменту, корпоративних баз даних, які фіксують зміни внутрішнього та зовнішнього середовища тощо. Використання такої системи дозволить підвищити ефективність ухвалення управлінських рішень щодо ризик-менеджменту в системі кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд», оскільки вони взаємопов'язані.

На організацію системи ризик-менеджменту АТ «АКБ «Конкорд» впливають такі чинники: величина, доцільність витрат за управління ризиками, види ризиків та його рівень впливу АТ «АКБ «Конкорд», мети управління ризиками, кваліфікація персоналу підприємства. Ефективне здійснення функцій організації у системі прогнозування ризиків дозволить знизити рівень можливих збитків, поліпшити рівень конкурентоспроможності, підвищити можливість реалізації встановлених цілей АТ «АКБ «Конкорд».

При цьому таке управління має ґрунтуватися на адаптивному підході, що передбачає формування гнучкого механізму прийняття управлінських рішень та регулювання кредитних відносин, адаптованого до специфічних вимог реагування на умови виникнення ризику на поточній стадії економічного циклу.

4.2. Економічна ефективність від запропонованих заходів

Порівняння показників якості кредитного портфеля до та після впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд» представлені у табл. 4.1.

Таблиця 4.1 – Ефективність впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»

Показник	Фактичне значення	Прогнозоване значення	Відносне відхилення	Абсолютне відхилення
Резерви на можливі втрати з позичкової заборгованості	105 664	148 834	43170	140,9
Проблемна частина кредитного портфеля	115246	166 429	51183	144,4
Сума відсотків, отриманих за кредитами	1221,1	1215,5	-5,6	99,5
Сума відсотків, недоотриманих банком внаслідок появи простроченої заборгованості	35,3	40,9	5,6	115,9
Коефіцієнт ризику кредитного портфеля	0,14	0,11	-0,03	-78,6
Частка простроченої заборгованості в активах банку	1,5	2,0	0,5	133,3
Коефіцієнт «проблемності» кредитів	0,013	0,010	-0,003	-30,0
Коефіцієнт втраченої вигоди за наданими кредитами	0,018	0,013	-0,005	-27,8
Економічний ефект	2,5	5,0	2,5	200,0
Ефективність керування кредитним портфелем	2,5	3,0	0,5	120,0

Аналіз даних табл. 4.1 дозволяє зробити висновок, що після запровадження заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд» якість його кредитного портфеля підвищиться удвічі.

Впровадження цих заходів дозволить знизити суму простроченої позикової заборгованості на 10% (рис.4.1). Зниження цієї суми дозволить

зменшити формування резерву на можливі втрати із позичкової заборгованості на 10%. Також зменшиться сума відсотків, недоотриманих за кредитами у зв'язку з простроченою заборгованістю, а сума відсотків, одержаних за кредитами, збільшиться. Проблемна частина кредитного портфеля зменшиться на 51183 тис. грн. (-10%).

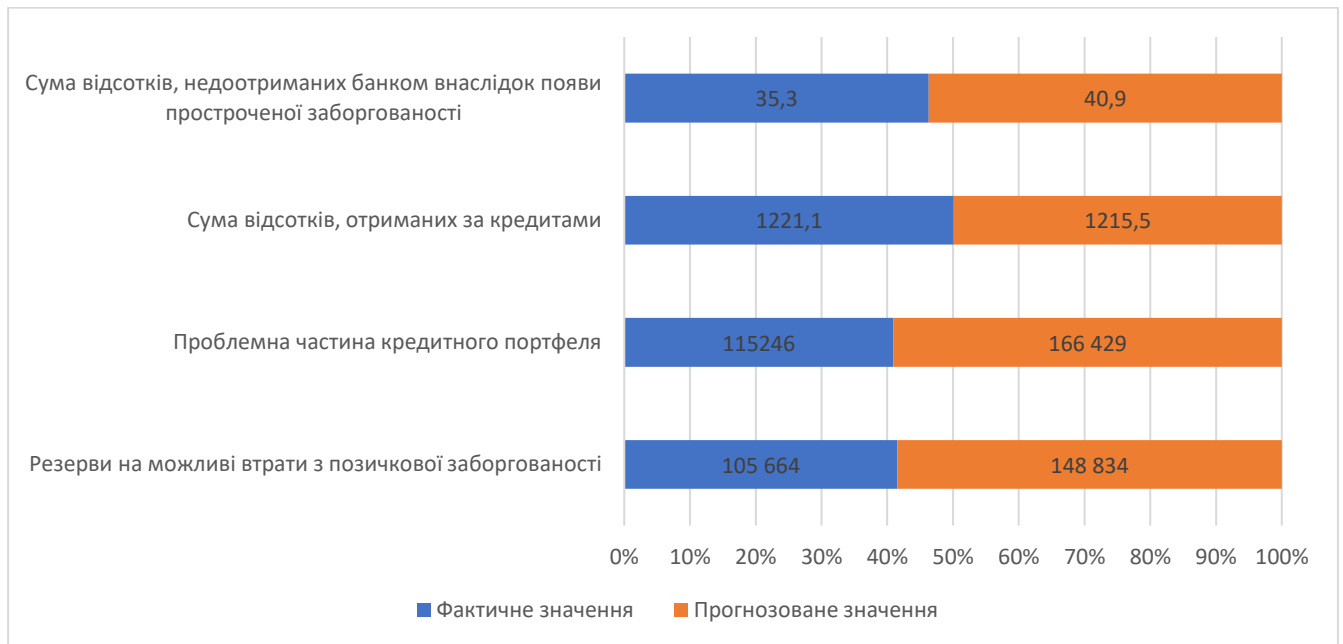


Рис. 4.1 – Ефективність впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд»

Резерв на можливі втрати з позичкової заборгованості зменшиться на 43170 тис грн. (-10%). Відповідно дана сума переходить за балансом із статті видатків банку до статті доходів. Сума відсотків, недоотриманих банком внаслідок появи простроченої заборгованості, зменшиться на 5,561 тис. грн., що відповідно, призведе до того, що відсотки, отримані за кредитами, підвищаться у сумі 5,561 тис. грн.

Зміна даних показників призведе до поліпшення коефіцієнтів оцінки якості кредитного портфеля та підвищення економічного ефекту управління кредитним портфелем. Коефіцієнт ризику кредитного портфеля підвищився на 0,03 і став 0,98, що наближається до ідеального показника – 1. Частка простроченої

заборгованості в активах банку знизилася на 0,5 і стала 2,0, отже, показник увійшов у межі рекомендованих нормативів - від 1 до 2. Коефіцієнт «проблемності» кредитів, що показує наявність у портфелі прострочених кредитів та безнадійних до стягнення позичок, зменшився з 0,030 до 0,027.

Математичне моделювання показало, що досягнувши частки 58%, банк виходить на мінімальний позитивний фінансовий результат та при даній структурі, буде працювати більш ефективно. За умови застосування запропонованої моделі оптимальної структури кредитного портфеля досліджуваного банку з метою максимізації прибутку зростуть низка показників ефективності, зокрема, процентний дохід та чистий процентний дохід (за умови незмінних процентних витрат). Зміна зазначених показників в результаті зміни частки кредитного портфеля в загальній сумі активів банку, наведена в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. - Прогнозні показники ефективності АТ «АКБ «Конкорд»

Показники	Фактичне значення, тис. грн			Прогнозоване значення, тис. грн
	2019	2020	2021	
Процентні доходи, в т.ч	140756	132480	307397	562537
– від кредитних операцій	102546	99768	245918	501058
– від інших операцій	38210	32712	61479	61479
Процентні витрати	-63651	-76724	-119786	-119786
Чистий процентний дохід	77105	55756	187611	442751

З таблиці 4.2 бачимо, що процентні доходи від кредитних операцій, що були отримані шляхом застосування функції «пошук рішення» для кожної структури активів, постійно зростатимуть. При частці кредитного портфелю в структурі активів на рівні 58%, банк здатен отримати позитивний фінансовий результат на рівні 562537 тис. грн., а чистий процентний дохід становитиме, відповідно, 442751 тис. грн.

За результатами проведених розрахунків можна зазначити, що за рахунок оптимізації структури кредитного портфеля та одночасного збільшення частки

кредитного портфеля в загальних активах до 58%, банк зможе отримати максимальний прибуток (таблиця 4.3)

Таблиця 4.3 – Динаміка ефективності діяльності АТ «АКБ «Конкорд»

Показники	2020	2021	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Чиста процентна маржа	4,608	10,876	6,268	236,0
Чистий спред	4,597	10,484	5,887	228,1
Рентабельність активів	4,385	10,957	6,572	249,9
Рентабельність власного капіталу	37,312	45,432	8,12	121,8

Через впровадження запропонованої моделі покращаться такі показники ефективності діяльності банку, як процентна маржа, чиста процентна маржа, показники рентабельності активів та власного капіталу набудуть позитивного значення через прогнозовану наявність прибутку.

Висновки до розділу 4

Аналіз ефективності впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд» показав, що впровадження цих заходів дозволить знизити суму простроченої позикової заборгованості на 10%. Зниження цієї суми дозволить зменшити формування резерву на можливі втрати із позичкової заборгованості на 10%. Також зменшиться сума відсотків, недоотриманих за кредитами у зв'язку з простроченою заборгованістю, а сума відсотків, одержаних за кредитами, збільшиться. Проблемна частина кредитного портфеля зменшиться на 51183 тис. грн. (-10%). Резерв на можливі втрати з позичкової заборгованості зменшиться на 43170 тис грн. (-10%). Відповідно дана сума переходить за балансом із статті видатків банку до статті доходів. Сума відсотків, недоотриманих банком внаслідок появи простроченої заборгованості, зменшиться на 5,561 тис. грн., що

відповідно, призведе до того, що відсотки, отримані за кредитами, підвищаться у сумі 5,561 тис. грн.

ВИСНОВКИ

1. Кредитна політика банку визначає рівень ризику, який може взяти на себе задля досягнення певного рівня рентабельності. Сформована і затверджена у відповідному порядку кредитна політика банку виступає як основний документ, а будь-які відхилення від неї неприпустимі та розцінюються як порушення, за винятком особливих випадків, рішення щодо яких повинні приймати правління банку. Для реалізації цього документа банком розробляються регламенти щодо надання коштів клієнтам банку, а також окремі положення: про порядок оцінки фінансового стану позичальників, про порядок нарахування та сплати відсотків за позиками, а також про порядок формування та використання резерву під кредитний ризик банку з кредитування юридичних осіб та фізичних осіб. Отже, кредитна політика банку визначається, пріоритетами у виборі клієнтів та кредитних інструментів, нормами та правилами, що регламентують діяльність банківського персоналу та реалізують ці пріоритети на практиці, а також компетентністю керівництва банку та рівнем кваліфікації кредитних працівників.

2. Кредитна політика комерційного банку є складним механізмом регулювання процесів кредитування як фізичних, так і юридичних осіб. В основі будь-якої кредитної політики закладено основні засади, а саме: принцип повернення, принцип вимоги щодо рівня прибутковості, а також принцип відповідності потребам ринку. А оскільки головною метою комерційного банку є максимізація прибутку та скорочення ризиків, то кредитна політика постійно змінюється під дією зовнішніх та внутрішніх факторів, тобто відбувається зміна вимог до рівня прибутковості, потреби ринку тощо.

3. Кредитний ризик – ймовірність збитків через нездатність боржника зробити платежі за типом боргу. Управління ризиками – це практика зменшення втрат за рахунок розуміння достатності власного капіталу та резервів на покриття збитків з позик у будь-який момент часу – процес, який тривалий час був проблемою для фінансових організацій. Основний вид ризику клієнта –

неможливість виконати зобов'язання за контрактом. Це тягне за собою нарахування пені, втрату заставного майна, судові розгляди, негативні позначки в персональній історії позик. Ефективні методи вимірювання кредитного ризику знижують потенційні збитки та допомагають вибрати оптимальні умови для позик. На що звертають увагу організації під час укладання договору позики: кредитна історія, здатність сплачувати внески, капітал, заставу, дотримання умов кредиту.

4. За аналізований період 2019-2021 рр. спостерігається позитивна тенденція діяльності банку. Зростають такі показники як: кредитний портфель фізичних осіб – з 35 млн грн до 84 млн грн, тобто у 2,4 рази, активи банку – з 2039 млн грн у 2019 р. до 4071 млн грн у 2021 р., тобто у 2 рази, статунний капітал – з 200 млн грн до 311 млн грн, тобто у 1,6 разів, залишки коштів фізичних осіб – з 630 млн грн до 969 млн грн, тобто у 1,5 рази, кількість працівників з 393 осіб у 2019 р. до 499 осіб у 2021 р., тобто на 27% (на 106 особи), чистий прибуток зріс у 2,8 рази з 53 млн грн у 2019 р. до 147 млн грн у 2021 р., а податки АТ «АКБ «Конкорд» сплатив у 2,2 рази більше в 2021 р., ніж у 2019 р. Знизилася лише значення розміру кредитного портфелю юридичних осіб – з 703 млн грн у 2019 р. до 654 млн грн у 2021 р., тобто у 0,9 рази. Тобто всі показники характеризують ефективну діяльність АТ «АКБ «Конкорд».

5. Активи АТ «АКБ «Конкорд» у 2021 р. становили 4071 млн. грн, що 48% більше, ніж попереднього 2020 р. (за попередній період приріст становив майже 35%). Показник грошових коштів та їх еквівалентів зріс майже на 15% у 2021 р. порівняно з 2020 р.: з 589 до 676 млн грн. Зобов'язання зросли з 2416 млн грн до 3593 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто майже на 49%; кошти клієнтів – з 2022 млн грн до 2324 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто майже на 15%; інші зобов'язання – з 176 млн грн до 444 млн грн у 2021 р. порівняно з 2020 р., тобто більш ніж у 2,5 рази. Проаналізувавши фінансові показники АТ «АКБ «Конкорд», можемо зробити висновки відносно стійкого зростання як кількісних показників, зокрема збільшення активів, капіталу, так і якісних показників, зокрема збільшення прибутку тощо, що підтверджує вірність обраної стратегії та

виваженість підходів з боку керівництва щодо управління банком.

6. Проаналізувавши кредитну якість за залишками на кореспондентських рахунках, які були відкриті в інших банках за даними рейтингу міжнародної рейтингової агенції «Fitch» можемо констатувати, що кошти в банках України не мають рейтингу (BBB-), натомість в банках інших країн мають рейтинг BB+. АТ «АКБ «Конкорд» має кредитний рейтинг позичальника на рівні uaAA, а також характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками згідно Національної рейтингової шкали. Крім того, існують обґрунтовані передумови для підвищення рівня рейтингу в найближчій перспективі при збереженні позитивних тенденцій у зв'язку з оцінкою фінансового стану як «позитивного».

7. Результати діяльності українських банків в 2021 р. показали, що рівень прибуток банківської системи перевищив відмітку 30 млрд грн. Разом з тим триває поліпшення якості кредитних портфелів українських банків. Проте обсяг проблемних кредитів у вітчизняних банках зменшився за на 25 млрд грн. Що свідчить про позитивну тенденцію. Також із впевненістю можна стверджувати, що банки швидко адаптувалися до роботи в умовах карантинних обмежень. Крім того, українські банки зберегли високу операційну ефективність, істотно наростили чисті процентні та комісійні доходи у порівнянні із попереднім кризовим 2020 р. Отже, у 2021 р. із 73 платоспроможних фінансових установ 63 були прибутковими та отримали чистий прибуток 30,3 млрд грн, що перекрило збитки 10 банків на загальну суму 0,2 млрд грн.

8 Питанням роботи банківської системи та фінансових ринків в умовах карантину та запровадженого режиму надзвичайної ситуації в окремих регіонах займається керівництво АТ «АКБ «Конкорд», шляхом співпраці з НБУ. В рамках цих питань приймаються заходи для високої поінформованості своїх клієнтів щодо оплати картками від CONCORDBANK за допомогою сервісів Apple/Google Pay або з використанням мобільного додатку чи WEBверсією інтернет-банкінгу «icON25»; крім цього проводиться виважена політика відносно операцій з кредитування, з іноземною валютою та інших операцій для уникнення ризиків

втрат. На сьогодні керівництво АТ «АКБ «Конкорд» не вбачає жодних підстав для створення додаткових резервів

Враховуючи високий відсоток умовно-стабільних залишків на поточних рахунках клієнтів Банку та загальний приріст ресурсної клієнтської бази, можна дійти висновку, що ризик ліквідності є передбачуваним та контрольованим. Крім того, позитивний вплив на потенційний рівень ризику ліквідності чинить також той факт, що загальні активи Банку профінансовані на 14% власним капіталом, а коефіцієнт покриття загальних зобов'язань балансовим капіталом на 01.01.2020 становить майже 16%

9. Методичне забезпечення оптимізації кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» має враховувати багатокритеріальність такої оптимізаційної процедури - підвищення привабливості для цільового клієнтського сегмента та прийнятність супроводжувачого продукту ризику для банку в певних прогнозних макроекономічних умовах з урахуванням затвердженої кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд». Таким чином, у рамках вдосконалення методичних основ та інструментарію формування кредитної політики АТ «АКБ «Конкорд» нами запропоновано адаптивну систему формування кредитної політики, яка передбачає створення ефективної команди функціональних підрозділів банку, координація роботи яких повинна забезпечити оперативну реакцію на зміну факторів. Ця ситуація стала причиною необхідності запровадження департаменту розробки кредитної політики в межах головного офісу на стратегічному рівні управління. Ключовою метою створення даного департаменту є покладання на нього функцій щодо повного формування кредитної політики банку з урахуванням ризиків. У структурі цього департаменту варто виділити сектор аналізу, який покладено функції аналізу зовнішніх чинників кредитної політики.

10. Аналіз ефективності впровадження запропонованих заходів щодо вдосконалення управління кредитною політикою АТ «АКБ «Конкорд» показав, що впровадження цих заходів дозволить знизити суму простроченої позикової заборгованості на 10%. Зниження цієї суми дозволить зменшити формування

резерву на можливі втрати із позичкової заборгованості на 10%. Також зменшиться сума відсотків, недоотриманих за кредитами у зв'язку з простроченою заборгованістю, а сума відсотків, одержаних за кредитами, збільшиться. Проблемна частина кредитного портфеля зменшиться на 51183 тис. грн. (-10%). Резерв на можливі втрати з позичкової заборгованості зменшиться на 43170 тис грн. (-10%). Відповідно дана сума переходить за балансом із статті видатків банку до статті доходів. Сума відсотків, недоотриманих банком внаслідок появи простроченої заборгованості, зменшиться на 5,561 тис. грн., що відповідно, призведе до того, що відсотки, отримані за кредитами, підвищаться у сумі 5,561 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова Н.Е., Вознікова Ю.М. Кредитна політика банківських установ. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 8. С. 957–961.
2. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. Галицький економічний вісник. 2020. № 2 (27). С. 157.
3. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. Галицький економічний вісник. 2010. № 2(27). С. 157–163.
4. Бузько С. Совершенствование управления экономическим риском на предприятии. Бизнес Информ. 1998. № 6. С. 83–85.
5. Васюренко О.В. Банківський менеджмент : посіб. К.: Академія, 2001. 320 с.
6. Васюренко О.В. Ціна кредитних ресурсів як ключова складова системи управління кредитним ризиком. Банківська справа. № 1. 2008. С. 28-34.
7. Виговський О.М. Наявність значної кількості непрацюючих кредитів є однією з головних загроз банківського сектора. 12 січня 2018 р. URL: https://dt.ua/finances/kredituvannya-yak-odin-iz-potenciynih-rizikiv2018-roku-riziki-dlya-bankiv-i-vkladnikiv-265969_.html.
8. Вітлинський В.В. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посіб.. К.: Знання, 2000. 251 с.
9. Волик Н.Г. Теоретико-методичні основи управління кредитними ризиками в банках України. Фінанси. Гроші. Кредит. 2012. № 2. С. 96-102.
10. Волкова Н.І., Кункель А.О. Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку економіки. Економіка і організація управління. 2018. № 1. С. 52-63.
11. Говоруха С. Підходи до визначення поняття «кредитного портфелю» та аналіз його характеристик. Вісник Львівського університету. 2008. № 39. С. 125-127.
12. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Г 65 Тлумачний словник економіста / за

ред. проф. С. М. Гончарова. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

13. Д'яконов К.М. Концептуальні засади удосконалення механізму управління кредитним ризиком в банку. *Финансы, учет, банки*. 2010. № 1(16). С. 164-171.

14. Дані наглядової статистики / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/>

15. Дзюблик О.В. Теоретико-методологічні засади формування кредитної політики комерційних банків в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2011. Вип. 16. С. 57-65.

16. Дзюблюк О. Управління кредитними ризиками банку у посткризових умовах економічного розвитку. *Вісник ТНЕУ*. 2013. № 2. С. 7-16.

17. Дзюблюк О.В. Банківські операції: підручник. Тернопіль: «Економічна думка», 2009. 696с.

18. Дзюблюк О.В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці. *Журнал європейської економіки*. 2010. № 9. С. 108-124.

19. Довгань Ж.В. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 43–55. 10.

20. Євтух О. Кредит як соціально-економічне явище. *Вісник НБУ*. 2006. № 4. С. 44-48.

21. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 12.12.2008 р. зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=6&nreg=2121-14>.

22. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

23. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

24. Зверук Л.А., Лисенко Т.С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349–357. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-

inform-2019-1_0-pages-349_357.pdf.

25. Зінченко О.А., Бондаренко Л.А. Приватбанк на кредитному ринку України. Ефективна економіка. 2019. № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.4

26. Іванов Л.М., Іванов А.Л. Оцінка банківської діяльності за матеріалами фінансової звітності. М.: Бухгалтерія та банки. № 1. 2018. С. 48-55.

27. Інвестування: навч. посіб. Мойсеєнко І.П. К., 2013. 490 с. 29. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 року № 174. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>.

28. Історія економічних учень: підручник. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Поручник та ін.; За ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. К.: КНЕУ, 1999. 564 с.

29. Карпчук Л.А. Оцінка механізму управління кредитним портфелем комерційних банків України в сучасних умовах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. № 3. С. 21–26. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/5583/1/6.pdf>.

30. Климова О.О. Аналіз прибутковості комерційних банків України. Фінанси України. № 3. 2012. С. 112-116.

31. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія та практика : навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 352 с.

32. Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2013. 734 с.

33. Колотуха С.М., Власюк С.А. Гроші та кредит: навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 495 с.

34. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування 83 тероризму від 16 травня 2005 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_029

35. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, К. 2012. 486 с.

36. Костеріна Т.М. Кредитная политика банка. URL:

http://studme.org/36206/bankovskoe_delo/kreditnaya_politika_banka

37. Костяшкіна О.Г. Кредитная политика коммерческого банка. URL: <http://pandia.ru/text/77/298/96525.php>

38. Кравченко О.М. Деякі аспекти продуктивності праці банківського персоналу. Зб. наук. пр. НАДУ. К.: Вид-во НАДУ, 2013. № 2. С. 200-214.

39. Кредит і банківська справа: підручник. Вовчак О.Д., Рушишин Н.М. К., 2011. 564 с.

40. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку : монографія. Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 136 с.

41. Круш П.В., Бугрім С.І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 149-158.

42. Кукочка В.В. Організація кредитних операцій банку. Управління розвитком. 2014. № 10. С. 46-49.

43. Куцик П.О., Васильців Т.Г., Сороківський В.М., Стефаняк В.І., Сороківська М.В. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2016. 318 с.

44. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика: навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Товариство «Знання», КОО, 2012 року. 215 с.

45. Лазепка І.М. Банківські операції: навч. посібник для дистанційного навчання. К.: УН-Т «Україна», 2007. 327 с.

46. Лисенок О.В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1 (75). С. 185-190.

47. Любар О.О. Кредитна політика банків: види та моделі. Вісник університету банківської справи Національного банку України. 2010. № 3 (9). С. 183-185.

48. Макаренко Ю.П., Самойлова Д.О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 87-91. Положення про кредитну політику АТ КБ «Приватбанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/Regulation_on_credit_policy_190617.pdf.

49. Мерзляк А.В., Михайлов Є.П., Корецький М.Х., Михайлова Г.О. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 266 с.

50. Міжнародні резерви України зросли на 9% до рекорду за 9 років. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/7/677549/>.

51. Мінфін. Золотовалютні резерви України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>.

52. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В. С. Стельмаха. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. 404 с.

53. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 8,5%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-85>.

54. Облікова ставка Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish>.

55. Облікова ставка: що це означає і на що впливає. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/49630-oblikova-stavka-shcho-ce-oznachaye-i-na-shcho-vplivaye.html>.

56. Островська Н.Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

57. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/2019-12/> (дата звернення: 15.09.2021).

58. Павленко Р.В. Факторний аналіз прибутковості діяльності банку як детальна оцінка її результативності. Проблеми науки. 2011. № 8. С. 33-42.

59. Пантелєєв В.П., Халява С.П. «Фінансова стійкість комерційного банку, проблеми регулювання» Банківська справа. 2011. № 1. С. 32-39.

60. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 347 с.

61. Пілецька С. Аналіз банківської діяльності: курс лекцій. Донбаська держ. машинобудівна академія. Краматорськ : ДДМА, 2011. 204с.
62. Полінкевич О.М., Сидорук І.І., Тимощук Т.В., Полінкевич О.М. Суть, принципи та типи кредитної діяльності комерційного банку. Економічний форум. 2014. № 4. С. 248-254.
63. Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України» від 18 липня 2019 р. № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>.
64. Прасолова С.П., Вовченко О.С. Банківські операції: навч. посіб. та практ. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 568 с.
65. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 316 с.
66. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ : КНЕУ, 2012. 338 с.
67. Річна фінансова звітність АТ «АКБ «КОНКОРД». URL: <https://concord.ua/page/documents>.
68. Рогожнікова Н.В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України. Фінансовий простір. 2017. №1(5). С. 30-34.
69. Родченко С.С. Дефініції фінансово-економічної безпеки банку. Економічний аналіз. 2018. №4 (28). С. 7-13.
70. Романенко Г.В. Кредитна політика комерційного банку та шляхи її удосконалення (на прикладі АТ КБ «ПРИВАТБАНК»): дипломна робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 072 – фінанси, банківська справа та страхування / науковий керівник А.М. Якимова; Укр. держ. ун-т науки і технологій. Дніпро, 2021. 155 с.
71. Роуз П.С. Банковский менеджмент. [пер. с англ. И.В. Башниш, И.Е. Новикова]. М.: Дело, 2011. 744 с.
72. Савлук М.І. Банківські операції. Київ. нац. екон. ун-т. Укр. фін.- банк. шк. К., 2011. 602 с.

73. Савлук М.І. Гроші та кредит: підручник / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М.І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2011. 589 с.
74. Сало І.В. Криклій О.А. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2007. 314 с.
75. Семенча І.Є. Ефективне управління кредитною діяльністю банку: системний погляд професійного менеджера. Інфраструктура ринку. 2019. № 34. С. 291-297.
76. Семенча І.Є. Управління кредитним банком у сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. 2019. №6. URL: <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&Z=3117>.
77. Серик Ю.В. Управління кредитним портфелем банку. Економіка і управління. 2017. №4. С. 70-75.
78. Сидоренко В.А. Кредитна діяльність вітчизняних банків у сучасних умовах. Науковий вісник НЛТУ. 2017. № 22.10. С. 246-251.
79. Сидоренко В.А. Характеристика кредитного процесу в українських комерційних банках. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2012. Т. 2. № 13. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/25119/22577>.
80. Слобода Л. Напрямки вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період. Вісник НБУ. 2016. №4. С. 46-51.
81. Солоділова К.В., Шафранова О.В. Сучасний стан кредитування в Україні. Молодий вчений. 2019. № 3 (43). С. 844-847.
82. Стойко О.Я. Банківські операції : підручник. К. : ЦУЛ, 2013. 323 с.
83. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу та фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2006р. Вісник Національного банку України. 2011. № 3. С. 40-67.
84. Тептя О.В. Організація системи управління кредитним портфелем у комерційному банку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». 2015. №5. Т.2. С. 141-144.

85. Управління діяльністю комерційного банку (банківський менеджмент).
Под ред. О.І. Лаврушина. М.: «Юрист», 2012. 342 с.
86. Центральний банк і грошово-кредитна політика. навч. посіб. / За ред.
Ко-сової Т.Д., Папаіки О.О. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
87. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2-ге вид., стер. К.:
Знання, 2012. 298 с.
88. Юрків М.Т. Управління проблемними кредитами банків в Україні:
сучасні законодавчі аспекти. Інноваційна економіка. 2013. № 11. С. 184-188.
89. Сокиринська І.Г., Валенюк Н.В., Суботіна Г.О. Оптимізація структури
кредитного портфелю банку в контексті підвищення ефективності його
діяльності. Економічний вісник, 2017, №3. С. 79-86.